

Štev. 24.

V Trstu, 24. decembra 1892.

Letnik V.

OPOMNJA UREDNIŠTVA.

Prvo izdanje št. 24 je bilo zaseženo zastran prvega članka „Slovani l. 1892“, ki je obsežal 4 in pol strani. Za drugo dovoljeno izdanje ni bilo možno na-

polniti vsega prostora; zato odpadejo 4 strani priloge, štejejo pa se v listu, kakor da bi bile tiskane. V nadomeščenje naj sledi v slovo staremu letu samo nekoliko stavkov.

Konec leta 1892.

Obče mednarodno in evropsko politiško položenje je ostalo staro; vsled tega so se gibali tudi Slovani po starih tirih; velikih politiških dogodkov med njimi ni bilo. V Rusiji so trpeli po posledicah gladu in letošnje kolere. Na Bolgarskem se nadaljuje zapadniška politika, in sedaj je ta dosegla še izpremembo ustave za skrčenje narodne svobode. V Srbiji je regenstvo provzročilo najhujši razdor med liberalno in radikalno stranko. Srbi in Hrvati vseh zemelj vstrajajo pri starih navskrižjih, kakor so Poljaki z vsem ruskim narodom v stalnem nasprotju. Avstro-ogerskim Slovanom, razun Poljakov, se bój nasproti gospodovalnim strankam in vladni

politiki ni olajšal, pač pa še poslabšal. Naj vspešniše so se borili Čehoslovani v obče doma in Mladočehi posebe v državnem zboru in delegaciji.

V kulturnem pogledu je poštevatii nekaj razstav v Rusiji, prvo v Bolgariji in krajne v Moravi; najvažneje so bile narodopisna v Moskvi in narodopisne krajne moravske. Čehoslovani so letos vspešno delovali literarno in praktično za narodopisno razstavo, ki bode l. 1894. v Pragi. V obče politika je pa bila največa zapreka, da niso slovanski narodi mogli primerno razvijati svojega kulturnega delovanja. Naj bi bilo bodoče leto ugodniše!

Slovenci l. 1892.

Kakor za Slovane v obče, je imelo letošnje leto tudi za Slovence več sence, nego solnca; jedni in isti vzroki so vplivali neugodno na njih naciionalno - politiško in raznovrstno kulturno življenje.

Zunanja in notranja politika našega cesarstva je popolnoma oklepala tudi letos slovenske zastopnike; jedino dr. Laginja in Vjek. Spinčič, ki sta izvoljena tudi od slovenskih volilcev, sta šla gledé na zunanjo in notranjo politiko pot Mladočehov.

Stari oportunitizem državnozbornskih poslancev je deloval celó v pozitivnem smislu za ohranjenje sedanjega položjenja na zunaj. Posl. prof. Šuklje je v državnem zboru in celó posebe med svojimi volilci zagovarjal nove trgovinske pogodbe z Nemčijo in Italijo, gledé na poslednjo tudi vinsko klavzulo. Dejstva kažejo uže sedaj, da ista klavzula škoduje in bode še bolj škodovala slovenskim in jugoslovanskim vinogradnim zemljam. Slovenski poslanci so videli letos bolj,

nego kedaj, da ves vladni sistem je protislovanski. in so spremembe viših uradnikov, neugodne Slovincem, le malenkosti proti vsemu drugemu; kljubu temu so ostali na starem stališču, se niso primerno vedli nasproti vladnim predlogam o valuti, in so še poslednje dni zagrešili se celó načelno s tem, da so glasovali proti temu, da bi se slovanski govori zabeleževali v stenografski zapisnik.

Oportunitizem državnozbornskih poslancev je vplival tudi na nekatere liste, bodisi ker so popolnoma pod vostvom pojedinih teh poslancev, bodisi, ker kakor si bodi vplivajo pojedinci na te liste, vsled tega take novine niso ostale ne dovolj odločne, ne dovolj dosledne in so tekom leta omahovale.

V deželnih zborih so imeli Slovenci samo boje; na Kranjskem, kjer bi bilo možno delovati vspešno za narod, ste obe stranki takó v navskrižju, da se jima tretja, namreč nemška, smeje, ker ima jedino ona dobiček od tega nasprotstva.

Štirski, koroški, isterski in Tržaški deželni zbori so pokazali tudi letos največe sovraštvo proti narodnosti slovenski, in so se vedli pojedini nasprotniki takó, kakor da bi hoteli nadkri-ljevati macchiavellistiška načela. Za to se je le čuditi, da se ni niti letos poudarjala nacionalna avtonomija pred vsem od slovenske strani, ko more le ta organizovati narod za uslovja njegovega obstanka.

Koroško, štajersko in narodno politiško društvo kranjskih Slovencev so priredila po nekoliko shodov, na katerih so narod na primernih mestih vzbujali k zavesti ustavnih prav. Na Kranjskem je delalo pol. društvo „konservativcev“ v nasprotju in v paralizovanje delovanja društva „liberalcev“. Goriško pol. društvo se je posebe potegovalo za gmotne interese, na občnem zboru so se slišali glasovi proti oportunistički politiki in za posebni jugovanski klub. Jednako je Trž. pol. društvo odločno obsojevalo „klub konservativcev“ drž. zbora in branilo istrska slovenska poslance na razne strani. Poslednje društvo je tudi drugače letos razglašalo lastna stališča nasproti raznim pojavljenjem.

Koroški liberalni Nemci so priredili poseben „Parteitag“ na katerem so sklenili organizovati se na uničenje slovenske narodnosti na Koroškem. Tudi na Štirnem so se vršili razni shodi, obrnjeni naravnost proti Slovincem. Zaradi sprememb osovja, zaradi nekaterih neznatnih ministerijalnih naredeb razsajali so pojedini nemški liberalni in nacionalni Nemci celo v državnem zboru. Videlo se je, kakor da bi „planinski Nemci“ delali na neposredno zatlačenje Slovencev. Isto namero je ponovljeno razkrival letos nemški „Schulverein“, kateri pri vsem „nedostatku“ dohodkov ima vedno denar za ustanovitev novih in podporo starih svojih šol, zaklinjenih v slovenske zemlje med slovensko naseljenje. Društvo „Südmark“ delalo je na to, da bi pokupovalo slovenska zemljišča za nemške naselbine, in je pojedinim Nemcem podeljevalo denarnih podpor.

Slovinci tudi letos niso še ustanovili občega društva za slovenska podjetništva in v brambo proti „Südmark“.

Kakor nemško šolsko društvo, delovalo je letos ital. društvo „Lega nazionale“, in ravno v pogledu na to namero bili so Italijani letos posebno radodarni.

Tuja društva, po besedah „kulturna“, delujejo in delovala so tudi letos v nacionalno-politiškem smislu proti slovenski narodnosti. Petje, v obče glasbo, gledišča porablajo in porabljali so za ta namen. Kjer nimajo Slovenci svojih „Domov“, ne prepuščajo jim nasprotniki niti za velike zneske svojih prostorov.

Slavnost Komenskega je dala priliko slovenskim učiteljskim društvom, da so tudi ona in sosebno na občnem zboru svoje „Zaveze“ proslavljali tega pedagoškiškega velikana slovanskega. Drugače je še skupščina družbe sv. Cirila in Metoda privabila rodoljube od vseh pokrajin na kraj zborovanja, v Postojino.

Na Štajerskem je obče pevsko društvo priredilo svojo veselico, h kateri se je tudi zbralo mnogo naroda iz vseh slovenskih pokrajin.

Pojedina društva so prirejela svoje izlete, kakor sokolska, pevska, dijaška; s temi so blagodejno vplivala na sebe sama in narod. Sosebno so se letos gibalijaki. Izlet je napravil „Triglav“, zasnovali so skupno vsi svoje ferijalno društvo „Sava“, ob počitnicah so priredili na raznih krajih veselice z navduševalnimi govori. Letos so si zasnovali tudi svoj skupen list „Vesna“, ki se ureduje spretno in, kar je glavno, na mnogo strani tudi ugodno v slovanskem smislu. To pojavljanje je nasproti sedanjim neugodnim razmeram na Slovenskem jako pomenljivo. Dijaki so primerno in odločno zastopali slovenski, odnosno slovanski program tudi na pretrganem občem shodu slovanskih dijakov na Dunaju.

Glavni shod na Slovenskem pa je bil takó imenovani „I. slovenski katoliški shod“ ob vročinskih dnevih v Ljubljani. Ta shod je dajal gradiva v razgovarjanje in prepiranje pred izvršenjem in je daje nadalje po izvršitvi. Ta shod je bil sad dolgih priprav in, kakor je pokazalo najbolj njegovo vršenje, je imel izvor v protislovenskih in protislovanskih tendencijah. Na tem shodu se je razkrivala fanatiška strast in izredna sofistika. To, da se je jednemu cerkvenemu dostojanstveniku pridelo ime Hrena II., govori jasneje, nego vse drugo. Znano je, da za Hrena I. so sežigali protestantske biblije in druge knjige; v sedanji dobi se pa sežigajo s svojstveno kritiko najboljši plodi slovenske literature, in se hočejo uničevati najboljša slovenska društva. Obsojala so se na kat. shodu ne le pohlevna bralna in čitalniška društva, ampak z neslišano brezozirnostjo napadalo se je tudi vodstvo naše družbe sv. Cirila in Metoda.

Kar se je letos razkrilo na kat. shodu, z ozirom na ta shod in po tem shodu, bilo je znano uže več let, in so tu konkretno razkrite namere glavni povod uporu od narodne strani. Upor se kaže v polemiki narodne in „konservativne“ stranke na Kranjskem; a upiral se je dobro narod takim nenarodnim in protinarodnim tendencijam tudi ob mejah, in najbolje na to stran govori to, da fanatike kat. shoda je odločno obsodil najpohlevniši slovenski list, namreč Celovski „Mir“. Kakor so nemški nasprotniki obsodili letos sami sebe s tem, da so označevali najpobožnišo in najpohlevnišo literarno družbo sv. Mohorja kot veleizdajsko, ravno takó je obsodba izrečena po „Miru“ nad tendencijo nekih voditeljev I. slov. kat. shoda. Tu izjavljamo pred vsem svetom v konec l. 1892, da, ko bi imeli mi čas in prostor, napisali bi celo knjigo, v kateri bi temu svetu razkrili in dokazali presukavanja, zasukavanja in vseh vrst sofizme, zagrešene na istem shodu. In s pomočjo istih sofizmov širi se razdor na Slovenskem v dobi, ki je najbolj kritična za slovenski narod, in do najnevarnih pokrajinskih mej, kjer žuga narodu pogin, do mej, od koder se je slišal celo na istem shodu glas obupnih in prosečih, glas: „Morituri te salutant!“ A ta shod ni se oziral na ta glas, in Slovani, ki ne bivajo med nami, ampak v oddaljenih zemljah, morejo tudi iz tega umeti težavno stanje, katero imajo narodne slovenske stranke, ko jim ni boriti se jedino proti tujstvu, proti vladnemu sistemu, ampak tudi doma, proti nasprotnikom, rojenim sicer Slovincem, ali delujočim bolje, nego tujstvo za isto tujstvo.

Katoliškemu shodu sledil je čez mesec potem Svetčev banket, na katerem ja bila zastopana inteligencija vseh pokrajin, in je ona odločno in častno zavrnila neosnovani napade na velezaslužnega slovenskega dejatelja Svetca in vse vodstvo družbe sv. Cirila in Metoda.

Ni po vsem tem čudo, da obsorbujeta taka dvostranska borba proti domačim in zunanjim protivnikom vse sile slovenskega naroda, in da kulturno delo more napredovati le v najmanjših merah.

V literaturi se je proizvajanje letos omejilo malo ne izključno na prostore par domačih leposlovnih in znanstvenih listov. Drugo obsejajo vsakoletne knjige „Matice Slovenske“ in družbo sv. Mohorja. V znanstvenem pogledu je poštovati še knjige muzejnega društva v Ljubljani, katero je tudi letos priobčilo slovensko in nemško svoje letno izdanje. Dramatično društvo in Glasbena Matica skrbiti za izdanja specialnih strok.

Završil se je letos po prof. Pleteršniku uređovani Wolfov slovar, ki se je začel sedaj tiskati. Pripravljala se je in spisuje se sedaj pravna terminologija. Nekaj šolskih, sosebno knjig za obrtne šole je tudi po svoje pomnožilo slovensko terminologijo. Na druge strani se je pojavilo letos le malo književne literature.

Slovenska umetnost je letos dobila sredstvo za napredek. Otvorenje novega gledišča v Ljubljani odpira pot razvoju dramatike in opere; „Teharski plemiči“ je slovenska opera, katera se je z vspedom prvokrat igrala ravno ta mesec.

V obče dobé odslej pisatelji domači spodbudo in delo za gledišče, in „Dram. društvo“ je uže razpisalo nekaj nagrad na to stran. Tudi razvijanje petja je napredovalo letos v Ljubljani, in bode odslej tu v obče težišče za razvoj dramatike, petja in instrumentalne glasbe. Sklenili so, kar je posebno važno, prirejati v Ljubljani večere s slovanskimi skladbami. Ta korak nas najbolj veseli, in nadejamo se, da tudi gledišče bode bolj in bolj predstavljalo taka dela, katera prešinja duh iz slovanske zgodovine in v operah duh narodnih slovanskih motivov.

Obrtna umetnost je dobila podstavo v strokovni obrtni šoli v Ljubljani, od koder je odšlo ravno letos nekaj vzgojencev. Tudi so pokazale razstave iz te šole, da ima moči v sebi, pospeševati ukus slovanske obrti. To bode vedno bolje.

Na kat. shodu so sklenili pospeševati razno umetnost v cerkvi, in prav bi bilo, ko bi se zasnovalo za to primerno

društvo. Ali to društvo bi moralo gledati ne samo na umetnost v obče, ampak sosebno na to, kakó je umetnost cerkveno razvijal duh slovanskih narodov. V konserv. glasilu so sami pokazali na rusko društvo za cerkvene starine: k temu društvu naj se gredó učiti ti, kateri so uže v obče izobraženi v naobrazni in drugi umetnosti.

Umetna obrt v slovanskem slogu se na Slovenskem ne razvija; jednako ne slikarstvo in stavbarstvo. A nabira se ne niti narodno blago, kakor bi bilo neizogibno potrebno. Tu bi bilo posnemati Čehoslovane, kjer se starinoslovje tudi krščanskih slovanskih vekov goji in zbira. Vse delovanje je sedaj omejeno na Ljublj. Rudolfinum, kar pa se izkopuje za ta muzej, je pomenljivo bolj za občo arheologijo, nego za starine slovanskih dob. Mrtva starina leži za Slovence v resnici mrtva, a z živo starino se bavi le malokdo. Na to stran pričakujemo v bodoče boljega.

Obči razgled na l. 1892. kaže, da obče politiško položenje tlači, jednako mori, razvijanje slovenskega naroda. Politika mu razjeda moči, in pri tem je narod še v nečasti, da njegovi voditelji in zastopniki ne delajo skupno z drugimi zares slovanskimi zastopniki. Domači prepiri odvrtačajo narod od pozitivnega kulturnega delovanja. Za literaturno proizvajanje nima inteligencija ne časa, ne volje; omejuje se zgolj na najskromniše društveno življenje. Snuje društva pevska in bralna ter veselice teh društev. Najlepši spomin v bedi tega leta bode ta, da se je ženstvo poprijelo narodnega dela sosebno v tem, da snuje po trgih in mestih podružnice sv. Cirila in Metoda. Ženstvo nabira darove za razne namene in razne prilike. Velika nevarnost množi požrtvovalne rodoljube v obče.

Pri vsem politiškem bojevanju zanemarjale so se mnogotere točke slovanskega kulturnega programa, in še gledé na politiko se ni po potrebi razpravljala narodna avtonomija, in na katoliškem shodu je celó jeden „konservativni“ poslanec posredno zanikal hrvatsko državno pravo nasproti Slovincem. Ostaje po takem za nadaljnje delovanje mnogo politiškega, nacionálnopolitiškega in kulturnega dela. Pri sedanjem položenu kaže se, da bode v kulturnem delu naše težišče, naša tolažba, uspešno delovati; kar moremo storiti v politiki, je glavno to, da pomagamo drugim slovanskim strankam, katera delujejo na preobrat sedanjega protislovanskega, sosebno tudi Slovincem nevarnega napravljena. Bodi v tem smislu leto 1893 na vse strani ugodniše!

O k r i t i k i d r. M a h n i č a.

III. K razširjanju poganstva, z nasprotniške strani nam namišljenemu.

d) Gledé na bogosluženje, specialno liturgijo ali mašo
 1) Liturgija rimske cerkve.

(Dalje).

Nato sledi v gregorijanskem zakrementarju, kakor tudi

v sedanji rimski maši, „Pax Domini sit semper vobiscum“, to pozdravljenje občine po celebrantu sledi v liturgiji apostolskih konstitucij, kakor smo omenili uže zgorej, neposredno za Kanonom, v liturgijah Bazilija in Hrizostoma pa, kateri obsezati molitev Gospodovo, sledi takisto le za to molitvijo. Sicer je temu pozdravljenju, kakor smo razložili v

poslednji opomnji, z molitvijo Gospodovo premeščenemu tukaj sim, Gregor Veliki pridružil poljub miru, katerega sledovi so se ohranili v sedANJI rimski liturgiji, posebno v svečani; jedino v Missae defunctorum je dajanje Pacis (Pax), ki zastopa poljub miru, absolutno izključeno.¹⁾ Potem je naposled v uže omenjenem Menardovem izdanju gregorijanskega zakramentarja naveden še v sedANJI maši nahajajoči se „Agnus Dei“ etc, ravno ker se je ta nahajal v porabljenem prepisu; ker pa navaja Menard sam (opomnja 88), da pevanje Agnus Dei pri maši je po soglasnem svedočenju starejih pisateljev uvedel še le papež Sergij (687-701), ker torej je to poštovati pač kot poznejšo vklado v gregorijanski zakramentar, moremo jo tukaj popolnoma prezirati.

O nadaljevanju (nadaljnjih kosih) liturgije Gregorja Velikega podaje njegov zakramentar malo oporišč, ker iz tega dela maše obseza poleg benedikcij, vzetih iz Benedictionale, jedino še molitve Ad complendum (imenovano tudi „Post communionem“ in „Postcommunio“) in drugo benedikcijo (imenovana Oratio super populum). Benedictionale, kakor ga poznamo po Lambaciju, se pa za Gregorja Velikega ni rabil, in benedikcije, ki so vzete iz Benedikcionala, ne kažejo do cela tipa gregorijanskega; pač pa je utegnil sveti Gregor Veliki sestaviti in uvesti molitve „Ad complendum“, ki se odlikujejo po kratkoči in preciznosti izražanja, kakor tudi drugo benedikcijo „Super populum“; utegnil jih je sestaviti in uvesti on, dasi njih vsebina, četudi se malo razločuje po razliki praznikov, tudi ne odgovarja popolnoma tendenciji gregorijanske reforme, pač pa spominja ta vsebina na stari običaj cerkvâ nekdanje Praefectura Galliarum. Isto se dá trditi tudi o antifonah, nahajajočih se v gregorijanskem antifonarju, katere naj bi se pele med obhajilom, in se sedaj takisto razločujejo po razliki praznikov.

Imamo pa tudi drugih oporišč za presojevanje tega dela gregorijanske liturgije, kateri obseza obhajilo, kakor tudi konec maše, in na kateri se v gregorijanskem zakramontarju ne kaže niti takó, kakor se kaže to gledé na prvi del do prefacije. Dokazali smo namreč uže zgorej, da nekdanje petje ali sedaj običajno trikratno rečenje „Agnus Dei“ je še le pozno po Gregorju Velikem uvedel papež Sergij; tudi vemo iz Mikrologa, kateremu pritrjujejo Belarminus, Gavantus in drugi cerkveni pisatelji, da molitve, po sedanjem rimskem misalu sledeče neposredno za „Agnus Dei“, namreč troje

¹⁾ Po gregorijanskem zakramontarju pa ni bilo takó, ker v tedANJI čas ni bil še poljub miru izgubil svojega pomena, da so zbrani verniki med seboj v nehlinjenem miru, torej da se ne srdijo drug nad drugim. Dandanes se nekoliko razločuje pomen dajanja Pacis (Pax) namesto poljuba, bodisi z objetjem, bodisi si da celebrant poljubi tablico (Instrumentum imenovane), katera ima sliko Križanega; ta tablica se daje potem v poljubovanje tudi asistujočim in drugim duhovnikom, in sicer po vrsti njih časti; daje se z besedami „Pax tecum“ in z odgovorom „et cum spiritu tuo“. Da je pomen sedaj različen, kaže se ravno v tem, da izostaja dajanje in prijemanje miru (Pax) pri mašah za umrle, ker se to izostajanje razlaga ali motivuje s tem, da se tu daruje daritev ne za sedanjí ali vsakodobni mir (pro pace praesenti), ampak za pokoj umrlih (pro requie mortuorum).

molitev „Domine Iesu Christe, qui dixisti“, potem „Domine Iesu Christe, Fili Dei vivi“ in „Perceptio Corporis tui“ so poznejšega izvora, in jih niso zaukazali papeži, ampak so vzete jedino iz sporočil neznanih pobožnih in verskih množ. Z druge strani nahajamo pri obhajilu davno običajni obred v zgorej navedenem listu papeža Kornelija in tudi obširno popisano²⁾ po temeljitem raziskovalcu; iz tega popisa, ki se zлага z listom svetega papeža Kornelija, je razvidno, da tudi od ostalih, sedaj pri obhajilu običajnih molitev, vključno do „Corpus tuum, Domine“ se je mogla jedva več nego jedna rabiti po določbi Gregorjevi, in sicer prva, katera ne gre naprej le trem uže navedenim, ampak tudi pred „Agnus Dei“, namreč molitev „Haec commixtio et consecratio“.

Obhajilo se je pričelo namreč z elevacijo hostije, katera se je pokazala, da bi jo molili verniki, in je celebrant istočasno vskliknil „Sveta svetim“ (Sancta sanctis), na kar je ljudstvo odgovorilo z „Unus sanctus, unus Dominus Iesus Christus“³⁾; zatem je bilo vedno običajno, razdeliti hostijo takó, da se je del jeden del v čašo, da je bil določen drugi za celebranta, tretji pa za obhajajoče se. Taka je do današnjega dne v vstočnih cerkvah; kajti ondi običajno razdeljenje hostije na štiri dele je poštovati jednako delitvi na tri dele zaradi tega, ker se dene jeden del v čašo, drug pa je določen celebrujočim svečenikom in dijakonom, ostala oba dela pa (razlomljena na drobne kosce) obhajajočim se vernikom. Sled tega starega običaja se je do današnjega dne ohranil v rimski cerkvi, in sicer pri svečanih mašah papeževih; papež podaje diakonu in poddiakonu po polovini tretjega dela hostije. Ta običaj se je ohranil tudi pri mašah ob posvečevanju kakega škofa, ko se ta obhaja s tretjim delom hostije. No tudi pri drugih mašah se je ohranil vsaj običaj, da se dene jeden del jedne polovine hostije v čašo, in menimo mi ravno zaradi tega, da molitev „Haec commixtio et consecratio“, katero je moliti pri tem, je zaukazal uže Gregor Veliki, zlasti ko je jako kratka, in se je mogla moliti med tem in odgovorom ljudstva na vsklik „Sveta svetim“.

Na to se je obhajal celebrant in je sledilo obhajanje klera, potem vernikov; pri tem je celebrujoči škof ali svečenik podal telo Kristovo z besedami „Corpus Christi“, na kar je odgovoril obhajajoči se z „Amen“; med tem je dijakon podal čašo z besedami „Sanguis Christi, Calix vitae“,

²⁾ Pellicia. De christianae Ecclesiae mediae et novissimae aetatis Politia, lib. II, sect. II, cap. 9, § 13. navaja v tem obredu med drugim naslednje: „Ritus autem, quo communicatio olim fieret, eo resolvitur: Celebrans accepto Pane consecrato manibus in altum extensis illum ferebat cunctis ostendens et alta voce aiebat: Sancta Sanctis, quibus populus acclamabat dicens: Unus Sanctus, unus Dominus Iesus. Celebrans itaque his dictis, atque clero communicato ad cancellos accedebat, ubi laici olim stantes communicaturi accedebant . . . Celebrans itaque, dum singulis eucharistiam tradebat, aiebat: Amen. Quae Sacerdotis verba post VI saeculum in illa mutata sunt: Corpus Domini et Sanguis proposit tibi ad remissionem peccatorum et ad vitam aeternam, Amen. De inde olim Calicem quoque assumebant laici, prout, manibus minime extensis, adorationis in modum a Diacono vel Presbytero, qui propria

na kar se je odgovorilo takisto z „Amen“. Vršilo se je to popolnoma takisto, kakor nam je znano iz klementinske liturgije apostolskih konstitucij, samo da med obhajilom zaukazano čitanje 34. psalma je Gregor Veliki nadomestil s petjem antifon, in je ta veliki papež neposredno za završenim obhajilom vernikov uvedel tudi še Benedictio istih vernikov s konsekrovanimi darovi, ostavšim v čaši, kakor se vrši tudi v vstočnih liturgijah Bazilija in Hrizostoma z malo besedami „Salva Deus populum tuum et benedic haereditatem tuam“. ⁴⁾

Sedanji običaj je v pogledu na spremenjeno disciplino, drugačen, kakor se umé samo po sebi; zlasti ko je tudi sklep liturgije, kakor bodemo videli, predrugačil se; no sledovi stare gregorijanske uredbe so se ohranili do današnjega dne. Kajti celebrant, završivši obhajilo in od XII. stoletja običajno purifikacijo, kakor tudi oblučijo, ⁵⁾ običajno nekdanje še le po završeni liturgiji, gre na epistolsko stran (Cornu epistolae) oltarja in moli tu, četudi prav na tihem, antifono, katera se zove Communio, ker se je pri gregorijanski liturgiji pela med obhajilom vernikov; na kar pozdravi občino z „Dominus vobiscum“, nadomeščajočim nekdanjo benedikcijo, in neposredno za tem moli zahvalno molitev (Ad complendum ali Postcommunio), katero je po klementinski liturgiji molil diakon, in katero je skrajšal Gregor Veliki. ⁶⁾ Sicer se na mestu jedne, po Gregorju Velikem zaukazane molitve „Ad complendum“, moli dandanes tu pa tam tudi po več molitev ker se njih število vedno ravna po številu Collecta in Secreta. —

Za zahvalno molitvijo Ad complendum (Postcommunio) sledi v gregorijanski liturgiji druga benedikcija ljudstva (super populum), katero je, po prejšnjem pozivu diakona, da naj verniki pripognejo glave in takó prejmejo blagoslov, govoril celebrant nad njimi pri vsaki liturgiji brez izjeme, in Amalarius jo jako značilno imenuje poslednji blagoslov (ultima Benedictio), ko je dejanski završila gregorijansko liturgijo, torej je diakon po njenem završenju pozval vernike z besedami: „Ite in pace“ (Ite missa est), da naj zapusté cerkev. Gregor Veliki je tudi s tem sledil do cela klementinski liturgiji apostolskih konstitucij, dasi je le benedikcijo in celó pred njo sledivši diakonov poziv do vernikov skrajšal takisto, kakor neposredno pred pozivom navrščeno molitev Ad complendum in vse molitve v obče.

Ta poslednja benedikcija super populum se je v sedanji rimski cerkvi ohranila jedino še pri ferijalnih mašah štiridanskega posta (in missis ferialibus Quadragesimae) in se zaključuje z „Dominus vobiscum“: to pozdravljenje ljudstva po celebrantu se sicer ne nahaja v stari rimski liturgiji apostolskih konstitucij in dosledno tudi ne v gregorijanski, vendar pa se posebno prilega h koncu maše, in se zatorej tudi vedno rabi pri mašah, kjer se ne nahaja več Benedictio super populum. Neposredno nato pozivlje diakon ali, če njega

ni, celebrant še dandanes ljudstvo z besedami „Ite missa est“, da naj se razide, in na ta poziv, ali pa na „Benedicamus Domino“, ki zastopa te besede pri mašah brez „Gloria in excelsis“, odgovarja se z besedami „Deo gratias“. ⁷⁾ Jedino pri mašah za umrše (defunctorum) se ta poziv nadomešča z „Requiescat in pace“, no, kakor navaja Belletus, jedino iz gole privade (ex sola consuetudine), bodisi s poštevanjem tendencije takih maš, katere prosijo pokoja za umrle, ali pa iz vzroka, da je bilo vernikom po maši prisostvovati še pogrebu mrtvih, oziroma še drugim molitvam za iste mrtve, torej se niso mogli pozivljati, da bi se razšli.

Vsekakor je imela tukaj maša rimske cerkve do XII. stoletja svoj konec; kajti o molitvi „Placeat tibi sancta Trinitas“, odnašajoči se k celebrantu, kakor tudi o blagoslovu, dandanes sledečem za to molitvijo, in o potem še običajnem čitanju začetka evangelja Ivanovega, oziroma kakega drugega evangelja, nam ne vedó liturgijo razpravljajoči pisatelji še ničesar povedati do konca XI. stoletja, in celó iz Mikrologa, ki uže omenja blagoslov, kaže se, da je bil ta blagoslov običajen samo še v nekaterih cerkvah.

Še le papež Inocencij III (1198-1216) je dovolil to benedikcijo s trikratnim križevim znamenjem, no jedino škofom, ne pa svečenikom. Papež Pij V (1566-1572) je omejil podeljenje te benedikcije na svečane maše, papež Klement VIII (1592-1605) pa je zaukazal, da pri njenem podeljenju napravijo svečeniki križ le jedenkrat, ne pa trikrat, jednako škofom. Tega se držé do današnjega dne; jedino opatom redovnega duhovenstva je pri njih pontifikalnih mašah papež Aleksander VIII. (1655-1667) dovolil blagoslovljenje s trikratnim križevim znamenjem jednako škofom, in je pri tem opomniti, da ta benedikcija odpada pri vseh mašah za umrle ⁸⁾, in se tudi ne nahaja pri mašah, katere imajo kartuzijanci po svojih samostanih; torej še vedno ni ta benedikcija neizogibna sestavina liturgije. ⁹⁾ Še mnogo pozneje, kajti še le z misalom, uvedenim po papežu Piju V (1566-1572), se je za blagoslovom neposredno sledeče čitanje evangelja, katero je bilo tu pa tam običajno, nikoder pa ne obvezno ali obligatno, stalno pridružiló rimski maši; udomačeno pa to čitanje do današnjega dne nikakor ni v vseh cerkvah, rabečih rimsko mašo. Kartuzijski redovniki, kateri pri svojih mašah, kakor smo videli, ne rabijo blagoslova, ker smatrajo mašo završenoj uže pred njim, pričenjajo takoj s petjem na čast matere Božje „Salva Regina coeli“ (v velikonočni čas Regina coeli laetare), torej nikakor ne pridejo do čitanja evangelja. V premnogih škofijah Francije, vrhu tega od vseh Klumirskih redovnikov (benediktinci) se čita sicer začetek evangelja Ivanovega, no po ugašenih svečah na oltarju, torej po maši med potom od oltarja v zakristijo ¹⁰⁾, in je pač značilno, da je do cela isti običaj tudi v papeški kapeli v Rimu. —

(Dalje pride.)

manu illorum ori Calicem admovebat... Hic tamen animadvertendum est olim omnes tum e clero, tum e populo puro sanguine Christi potatos esse; at medio aevo Celebrans ac caeteri Ecclesiae Mi-

nistri dumtaxat eo potabantur, cum laici ex sanguine, vino simplici et naturali, commixto potarentur, cui sane consuetudini occasione praebuit tum communicantium frequentia, quibus consecratum vinum

in parvo Calice sat erat, tum etiám ea quae apud nonnullos invaluerat opinio, vinum ex contactu vel commixtione speciei consecratae consecrari. Hinc diaconus e calice parvo, quo consecratum vinum erat, in maioribus vulgo ministerialibus calicibus communi vini plenis, parum cosecrati vini effundebat, de quo laici communicabant. Haec eadem opinio occasionem praebuit medio aevi disciplinae illi, quae vinum non consecratum per Corpus Christi immissum (partem nimirum Hostiae consecratae) sanctificari et in Christi sanguinem transmutari putarunt. (Martene). Istaec autem erronea disciplina non nisi post IX saeculum et in aliquibus dumtaxat Ecclesiis ad XV usque saeculum obtinuit, cum maior Ecclesiarum pars restituta ac seniores disciplinae ea in re secuta sit, ut pluribus probat Martene. Triplex autem fuit modus, quo laici vino consecrato communicabant: vel, ut dixi, cum diaconus eorum ori calicem admooveret, quod olim obtinuit; vel calamo sive fistula illud e calice subebant, quod medio aevo passim factum est; vel tandem post saeculum XII univere Corpus Domini vino consecrato intinctum fidelibus tribui coepit, etsi postremum hanc disciplinam notarint nonnulli illius aevi scriptores atque concilia. Calicis Communio a XIII saeculo exolescere coepit in occidente ac tandem saeculo XV iustissimis de causis desulta omnino est tum pro laicis, tum pro sacerdotum ministris, qui Liturgiae adsunt. At Orientalibus stetit antiquus mos communionis sub utraque specie eo tamen ritu, qui novissimus fuit inter Latinos, cum illi Panem consecratum, dumtaxat sanguine Christi intinctum sumant; pueris vero cochlear in calice intinctum in os, ut lambunt, inserere solent.

Tandem celebrans, populi Communionem peracta, purificationem facit etc.

Pri tem nam je opozoriti na error calami vel typographi, ki se je očitno vtepel v mesto „Celebrans itaque, dum singulis Eucharistiam fradebat, aiebat Amen. Quae sacerdotis verba etc.“, kakor se kaže uže iz besed „Quae sacerdotis verba“, ker te, razbljene v množini, ne morejo se odnašati k besedi „Amen“. Dejanski vemo iz zgorej podanega, specijalno iz klementinske liturgije apostolskih konstitucij, kakor tudi iz popolnoma soglasnega svedoštva svetega papeža Kornelija (list njegov Fabiju Antijohiškemu v cerkveni zgodovini Erzebija lib. VI cap. 43), da celebrant, podajoč telo Kristovo, je rabil dvoje besed „Corpus Christi“, in je bilo obhajaneu odgovoriti z „Amen“. Jednako je dijakon, podajoč kelih, govoril četvero besed „Sanguis Christi, Calix vitae“, na kar je obhajaneu odgovoril takisto z „Amen“.

Nadalje je izraz, odnašajoči se k Vstojnikom, „cum illi Panem consecratum dumtaxat sanguine Christi intinctum sumunt“, sicer po bistvu pravilen, vendar pa ni do cela jasen. Obhajilo se vrši pri Vstojnikih z žlico iz čase (keliha), kjer se nahajata telo in kri Kristova; ker pa ta žlica, kakor naravno, ne more biti velika (nekoliko je večja od velike žlice za kavo), in se iz umevnih razlogov ne daje polna: obseza le malo krvi Kristove, vendar pa več, nego bi je bilo samo s pomakanjem telesa Kristovega.

*) Kardinal Bona l. c. lib. II cap. 13 pag. 2 konstatuje, da se je ta običaj ohranil od najstarejih dob ne le pri Grkih, ampak enakomerno pri Armencih in Abisincih.

*) V antifonarju, pripisovanem Gregorju Velikemu, nahajajo se izrecno antifone, katere je peti med obhajilom, v tem ko je v stari klementinski liturgiji apostolskih konstitucij za isti čas določeno čitanje zgorej navedenega vsega psalma.

Z druge strani so v gregorijanskem zakramentariju benedikcije navedene prek in prek pred zahvalno molitvijo „Ad complendum“, in za to sledi potem še druga benedikcija „Supra populum“ kot sklep gregorijanske liturgije, na kar je dijakon pozval ljudstvo z besedami „Ite in pace“ (sedaj Ite missa est ali Benedicamus Domino), da naj se razide. Prva benedikcija, nahajajoča se povsod v prepisih gregorijanskega zakramentarija, se je mogla torej vršiti jedino neposredno za obhajilom in ne pozneje, no tudi ne poprej, in jo je dobro razločevati od druge ali poslednje benedikcije „Super populum“, zaključujoče gregorijansko liturgijo, in jo je takisto razločevati od še le jako pozno uvedene sedanje benedikcije K temu se povrnemo še zdolej.

*) Ne rečem tega brez razloga; kajti konec v predzadnji opomnji navedene razprave o obhajilu obseza zaključen odstavek, ki se glasi: „Tandem celebrans populi communionem peracta purificationem (ablutionem) facit, vinum et aquam calici infundens ac sumens, id quod a IV saeculo factum docent Ecclesiae monumenta; ex hinc enim tum celebrans, quam ceteri tum Ecclesiae ministri tum fideles post communionem aquam aut pusillum degustabant, ne cum saliva aliquid e symbolo sacramenti expuerentur etc.“

To se more vršiti pač le po završeni liturgiji v „παστοφόρια“ (običajna za σκευοφυλάκιον ali διακονικόν zakristija). Oblucija se vrši tudi v grški cerkvi od nekaj in do današnjega dne po završeni liturgiji.

*) Kardinal Bona pripominja pri tem, da kljubu spremenjeni disciplini so se pustile te molitve, da vemo, kaj je bilo običajno poprej, in da bi v verikih vsebina teh molitev obudila zopet nekdanjo gorečnost.

*) Bellarminus, opirajoč se na Mikrologa, izraža mnenje, da ta poziv k razhodu je bil običajen jedino pri svečanih mašah, ne pa pri ferijalnih mašah; no učeni kardinal Bona ima pač pravo, ko meni, da se je ta poziv pri vseh mašah jednolično izpuščal jedino potem, ako je bilo ljudstvu po završeni maši še prisostvovati kanoniškim uram (Horae canonicae) ali drugim molitvam (Prim. Instit. Liturg. l. c. Pars I pag. 132), zlasti ko se to mnenje opira tudi na običaj pri mašah za umrle.

*) Navadno utemeljujejo to s tem, da se pri teh mašah načelno izogibljejo vsemu, kar bi kazalo svečan značaj. Num ta razlog, mi priznavamo to, nočō iti v glavo, zlasti ko je bila svečana benedikcija „super populum“ običajna daleč tje v srednji vek tudi pri mašah za umrle, in je zaukazana tudi še dandanes, in sicer ravno le pri ferijalnih mašah Quadragesima

*) Zato običajno navajane razloga, da živé kartuzijanci samotno in nimajo pri svojih mašah ljudstva, kateremu bi bilo podeliti blagoslov, tudi ne moremo razumeti, ker pristop lajkov k našim kartuzjancev, kolikor je nam znano, ni prepovedan absolutno, vrhu tega bi se mogli redovniki, ki so prisotni pri mašah, tudi smatrati vernim ljudstvom.

Mi torej menimo, da kartuzijancem kar vsiljevali niso te izpremembe, zlasti ko tudi ne čitajo evangelja, sledečega za to benedikcijo, k čemur se še povrnemo.

*) Ako je po Missale Romanum namesto začetka evangelja Ivanovega čitati drugo evangelje nedelje ali ferij, katerega ne more svečenik na pamet govoriti med svojim povratom v zakristijo, čita on to evangelje na poti v zakristijo, no še le potem, ko ožloži duhovna oblačila.

Položenje na Slovaškem.

(„Narodnie Noviny“ št. 65.)

Zatvorjenje treh slovenskih (slovaških) privatnih gimnazij in jedne preparandije; uničenje Slo-

Затвореніе трёх словѣнскихъ гимназій и одной препарандіа; униченіе Словѣнска Матица, кон-

Закрытіе трёхъ словенскихъ частныхъ гимназій и одной препарандіи; упраздненіе Словенской Ма-

venske Matice, konfiskacija nje kapitalov in poslopja; izganjanje mladeži iz šol za narodnost; izročevanje sodišču in zapiranje domoljubov za brambo slovenske narodnosti; izključevanje klerikov iz seminarij za narodnost; iztesnenje slovenskega jezika, knjig in časopisav iz seminarij; nasilstva pri volitvah; odstranjevanje učiteljev za literaturno delavnost na slovenskem jeziku; grabljenje prihodov za domišljeni panslavizem; oficijalne zavire razširjanju slovenskih časopisov in bukev; vrivanje madjarskega jezika v službo božjo čisto-slovenskih občin; omdjarjenje drevno-Slovenskih krajevnih imen; plačavanje renegatov službami in uredi; odstavljanje od službe zvestih Slovakov; pokončanje vseh slovenskih napisov na javnih poslopih in ob cestah; nasilno omdjarjenje privatnih firm; ustanavljanje tako imenovanih kulturnih društev in otročjih pestovališč za iztrebljavanje slovenske narodnosti in za madjarizacijo prebivalcev; izganjanje slovenskega jezika iz vseh sodnih in upravnih mest in javnih šol; zaviranje vsem denarnim in trgovskim podjetjem Slovakov itd. — glej, kaj je prineslo Slovacom dvajsetpetletje madjarskega gospodarstva!

фикация на капиталов и послопья; изгнание младежи из шол за народност; изрчеванье сѣдичу ии запиранье домолубов за брамба словѣнске народности; изключеванье клериков из семинарій за народност; изтѣсненье словѣнскаго языка, книг ии часописов из семинарій; насилства при волитвах; отстраневанье учителей за литературно дѣлавност на словѣнскомъ языкѣ; грабленье приходов за вымышленый panslavizem; официальные завире разширяню словѣнскихъ часописов ии боек; вриваванье мадырскаго языка в богослуженье чисто-словѣнскихъ обчин; омадыренье древно-словѣнскихъ краевнихъ имен; плачаванье ренегатовъ службамии уряды; отставлянье од службе звѣстныхъ словаков; покончанье всехъ словѣнскихъ написов на явныхъ послопыхъ ии об цѣстах; насилно омадыренье частныхъ фирм; устанавливанье тако именованныхъ культурныхъ друштов ии отрочьихъ пѣстовалищ за изтрѣбляванье словѣнске народности ии мадыризация пребивалцев; изгнание словѣнскаго языка из всехъ сѣднихъ ии управныхъ мѣст ии явныхъ шол; завиранье всемъ денарнымъ ии трговинскимъ подытемъ Словаков ии т. д. — глѣй, кѣй ие принеало Словакомъ двайсетпѣтлѣтье мадырскаго господарства!

Ламурскій.

тицы, конфискация ея капиталовъ и аданія; изгнание молодежи изъ школъ за народность; преданіе суду и заключеніе патриотовъ за оборону словенской народности; исключеніе изъ семинарій клериковъ за народность; вытѣсненіе словенскаго языка, книгъ ии журналовъ изъ семинарій; насилія при выборахъ; удаленіе учителей за литературную дѣлательность на словенскомъ языкѣ; лишеніе приходовъ за мнимый panslavizem; официальные помѣхи распространію словенскихъ журналовъ ии книгъ; навязываніе мадырскаго языка въ богослуженіе чисто-словенскихъ общинъ; омадырение искоии-словенскихъ мѣстныхъ именъ; награжденіе ренегатовъ должностями ии званіями; устраниеніе отъ должностей вѣрныхъ словаковъ; уничтоженіе всехъ словенскихъ написей на публичныхъ аданіяхъ ии по дорогамъ; насильственное омадырение частныхъ фирм; учрежденіе такъ называемыхъ культурныхъ обществъ ии дѣтскихъ пріютовъ для истребленія словенской народности ии мадыризации жителей; изгнание словенскаго языка изъ всехъ судебныхныхъ ии административныхъ мѣстъ ии публичныхъ школъ; помѣхи всемъ денежнымъ ии промышленнымъ предпріятіямъ словаковъ, ии т. д. — вотъ что принеало словакамъ 25-лѣтіе мадырскаго управленія!

Biserje i alemovi

Pojmo pjesmu, mili druzi,
Pjesma nam je srca jek!

Dvostruko žaljenje.

Da je meni leči pa umrieti,
A da mi je smrti ne vidjeti!¹⁾
Da ja vidim, tko će me žaliti,
Žalit će me moja mila majka,
I žalit će moja sladka dika²⁾:
Majka će me³⁾ za godinu dana,
Sladka dika za nedjelju dana:
Vriednija je ta nedjelja dana⁴⁾
Neg' majčina⁵⁾ sva godina dana.

Želje djevojačke.

Da sam jedna studena vodica,⁶⁾

Ja bih znala, gdje bih izvirala:
Izvirala⁷⁾ b⁸⁾ dragom⁹⁾ pod prozorom,
Gdje se dragi svlači i oblači —
Ne bi l' me se dragi napojio,¹⁰⁾
Ne bili me na srcu nosio.

Vjera¹¹⁾ i nevjera.

Sunce jarko, ne sijaš jednako,
Dragi mene ne ljubi jednako:
Il' jednako il' nemoj nikako!¹²⁾
Posried sela kraj brešta zelena:
„I umriet ću, drugu ljubit' neću,
Drugu neću, za tobom umriet ću!“

A sad, more,¹³⁾ za mene ne mariš,
Drugu ljubiš, na mene ne glediš: —
Il' me ljubi, il' me se okani,
Il' me mladu u groblje sahrani!¹⁴⁾

Premalena...

Djevojčice, plava ljubičice!
Ljubio bih te, al' si premalena.
„Ljub', junače, bit ću i golema!¹⁵⁾“
Maleno je zrno biserovo,
Ali visi o gospodskom grlu“.

Privodio dr. Trnoplesar.

¹⁾ Evo slična početka: *Da mi je umrieti, smrti ne vidjeti*
Dô bih se zakopat' pred crkvena vrata, kud prolaze momci...

²⁾ Dika (Ehre, Ruhm, Stolz) — Lieben (draga).

³⁾ Majka će me = t. j. će me žaliti (wird nach mir trauern).
Gj. Deželj ima: *Majka žali za nedjelju dana (Nova pjesmarica ili Sbirka rado pjevanih pjesama, sakupio Gjuro Stjepan Deželj)*.

⁴⁾ Gj. Deželj: *Tâ stadj je dikina nedjelja (tâ=saj)*.

⁵⁾ majčina - majkina.

⁶⁾ Evo slična početka: *Da je k me stati pa gledati, Gdje se dragi s dragom razdružuje!* — Prispodobi opazku sub ¹⁾.

⁷⁾ Bošković ima *izabrata* (izabrata bih = ich möchte wählen). — *Ja ne mogu vjerovati, da je to pravo, budući je u nas stalna figura, po kojoj stih b* (prvi dio stiha b) počinje zadnjima

četirima slovama stiha a: *Id' odatle, jedna pijanico — Pijanico i konjokradico!*

⁸⁾ bi, bih.

⁹⁾ dragom — dragomu (dem Geliebten).

¹⁰⁾ Ne bi l' me se dragi napojio — Ne bi li me na srcu nosio = ob... vielleicht... (grčki si cum optativo).

¹¹⁾ vjera — (Glaube, Treue; Credit) *der Treue i die Treue* (= das treue Mädchen); nevjera — *der Untreue i die Untreue* (der Verräther, die Verrätherin).

¹²⁾ Pjeva se i malo drugako.

¹³⁾ more! interjekeija.

¹⁴⁾ Drugako: *li mene mladjanu sahrani* (= zakopaj, pokopaj).

¹⁵⁾ golem — veoma velik.

Porod Kraljevića Marka.*)

Sanak snila¹⁾ ljuba²⁾ Mrnjavića³⁾
 U Prizrenu⁴⁾, gradu bijelomu;
 Sanak snila, u sanku vidila,
 „Da je ljuta⁵⁾ zmaja porodila,
 Koje turske odsjecaše⁶⁾ glave.
 Kad je jutrom⁷⁾ danak osvanuo⁸⁾,
 Tužila se ljuba Vukašinu⁹⁾,
 Što je snila, u sanku vidila.

*) O varijantima drugi put.

¹⁾ Sanak suiti — prpd.: dan danovati, noć noćevati, ljeto ljetovati (den Sommer zubringen), zimu, zimovati, večeru večerati, boj biti itd. ²⁾ Ljuba — žena (v. zadnji broj). ³⁾ Ljuba Mrnjavića — žena Vukašina kralja (v. 7. stih) jer je Vukašin († 1371) bio sin nezatna kmeta, nekoga Mrnjan-a ili Mrnjak-a (Mrnjav-a?). ⁴⁾ Prizren — grad u staroj Srbiji. ⁵⁾ Ljut — bitter, herb, scharf; wild; grimmig (g r i m m). ⁶⁾ Osjecaše — imperfekt. ⁷⁾ Jutrom — abl. temporis. ⁸⁾ Kad je jutrom danak osvanuo — taj se stih često opetuje. Prpd.: kad u jutru jutro osvanulo — Kada svanu (ao.) i ogranu sunce — kad u jutro bijel dan osvanu i dr. ⁹⁾ Sunce od

Al govori Vukašine¹⁰⁾ kralju¹¹⁾:
 „Vjerna ljubo, od Prizrena sunce¹²⁾!
 „Što¹³⁾ si zmaja u sanku vidila,
 To ćeš rodit? silena junaka“

Tomu malo postajalo vrijeme¹⁴⁾,
 Al porodi sunce od Prizrena.

Al porodi čedo Vukašinu,
 „Ljepo čedo, još ne rodjeno¹⁵⁾
 Ne rodjeno i još ne vidjeno;
 Kum mu biše¹⁶⁾ Stjepanu Uroša¹⁷⁾.
 Silni care od zemlje Slovinske,
 Od Slovinske i od Podplaninske;
 Liepo mu je ime nadjenuo,
 Liepo ime, Kraljeviću Marko.

Prizrena — tako ima „slikati“ pjesnik ljepotu! ¹⁰⁾ i ¹¹⁾ Vukašine kralju — vokativ na mjestu nominativa (Vukašin kralj). ¹²⁾ Vukašin — vidi sub 3). ¹³⁾ Što = quod (was den Umstand anbelangt, dass . . .). ¹⁴⁾ Tomu malo postajalo vrijeme (čas) — i taj se stih opetuje (cf. 8). Prsp.: tako malo vrijeme postojalo — Istom malo vrijeme postanjalo — Za tim malo vrijeme postanjalo — Malo za tim vrijeme postajalo — kad je malo postojalo vrijeme i dr. ¹⁵⁾ Čedo ne rodjeno, ne vidjeno — čedo, kakovo se nije (do sada) rodilo, vidilo (cf. lat. exercitus invictus = unbesiegt i unbesiegt bar). ¹⁶⁾ Biše — bješe — bijaše. ¹⁷⁾ Stjepanu (v. 10 i 11) Uroša — sin Dušanov († 1367); po njegovoj smrti postade Vukašin (Markov otac) vladarom većega diela Dušanova carstva. D r. T r.

Zlatna slova.

Svjetlom k slobodi!

San je laža¹⁾, a Bog je istina.

Narodna.

Starina mila tamo me zove,
 Tu moram jednoć oružan poč.

Nikola, knez crnogorski.

Braćo, svaki izmed nas
 Neka čini rodu glas²⁾!

Dr. Gaj.

Tudja ljubav ljubi svoga!

Preradović.

Slavjanska braćo, oj!
 Nas je prevelik broj
 Na svietu tom!

Okruljić.

Prosto³⁾ zrakom⁴⁾ ptica leti,
 Prosto gorom zvijer prolazi:
 A ja da se lanci spoti
 Dam tudjincu, da me gazi?!
 Tko ne voli⁵⁾ umriet prije,
 U tom naša krv ne bije!

Dr. Demetar.

Kud će⁶⁾ čovjek nego k' svojim?

Istarska.

Daj, o Bože, bratskoj da u slozi
 Roda sreću ništa već ne sgrozi.

pl. Kukuljević-Sakcinski.

Krešimire, probudi se, diko,
 Domovinu združi raztrganu!

Marjanović.

¹⁾ laža, e — laz, laži. — ²⁾ kud će čovjek (t. j. iti [ići], glas = a) vox, b) Fama (gloria). — ³⁾ prosto = slobodno. — ⁴⁾ zrakom — abl. viac. ⁵⁾ volim = malo (ich will lieber).
 krenuti i dr.) — wohin soll der Mensch? — quo se vertat? — ⁶⁾ zrakom — abl. viac. ⁷⁾ volim = malo (ich will lieber).

Staroj godini na izmaku.

(Čestitka za Božić.)

Godina prolazi za godinom — koja prodje, vratiti se neće. Eto i 1892., gdje izmiče; još par dana, pak će se kazati: fuit. Još par dana — u to par dana učinimo, što se još dade učiniti, izpitujmo svaki sebe.

Koliko nam dana u izmičućoj godini sine line a? Mnogo...

Od danâ cum line a koliko dana cum line a — da budem kratak — laeta, koliko cum line a a t r a?

Jesmo li — da nastavim primerjom — u izmičućoj godini bili vasda uvjereni o vrlini onoga, za što smo se borili sborom i tvorom?

Jesmo li se borili za rod i dom ili za se? kazući svijetu, da se borimo za rod i dom? Ako smo se borili za rod i dom, jesmo li se borili rodu i domu na korist i čast — ili uza svu dobro volju na štetu i sramotu? Jesmo li imali uvijek pred očima, u glavi i na duši, da „slogom rastu male stvari, a nesloga sve pokvari“? Jesmo se klanjali, „boreći se“ za svetinje narodeve,

onim nacifranim bogovom, kojih su okrugle prsi kićene dražestnima... križićima — ili smo se, „boreći se“, sbilja borili — neustrašeni, hrabro — za pravednost božanstvenu i istinu svetu?

Jesmo li dostatno mislili i razmišljali, dovoljno učili i proučavali? imajući zagrliti posao, što bi nam ga naložila dužnost narodnostna.

Jesmo li — budite malko strpljivi — jesmo li čitali i u izmičućoj godini, kô što prijašnjih godina, radje i sladje pjesme o propasti Troje ili pjesme o Kosovu polju? radje i sladje pjesme o Odisejevoj lukavosti ili pjesme o Markovo junačtvu? o tudjem Hagenu ili pjesme o našem kralju Matijašu?

Jesmo li si nabavili barem desetak primjeraka one naše dike i divote, onih naših narodnih pjesama — kojim se Herder čudio, koje Göthe obožavô! Jesmo li to naše biserje, te naše alemove nježno i milo njegovali i mišovali? koliko smo tih zlatnih slova naučili na pamet? Štoticu, je li?...

Jesmo li u izmičućoj godini nastojali svakda i svakdje, da pokažemo svijetu ne samo, da jesmo, nego da jesmo, kakovih drugdje manje?

Jesmo li — tandem aliquando — mišljenem, čučenjem, hoćenjem u toliko samostalni, da se nećemo dati na dalje previjati i savijati od kojekakova povjetarca...

Mimogredé nekaj mest iz „Rimskega Katolika“.

Znano je, da, kdor hoće spregovoriti o „Rimskem Katoliku“ besedo uredniku njegovemu, mora biti „akademiško izobražen“, biti mora Doktor; saj še Stritar ni pogledal po njegovem „Bog vé kako globoko. . . ?

Govoriti in razpravljati o njem ter opazati to ali ono, dovoljeno je torej samo izvoljenim doktorjem; doktorji in samo ti imajo zdrav razum, da sodijo lahko, kar je pravo in nepravo. In vendar so baš v „Rim. Kat.“ nekatere reči tako jasno obrnene proti zdravemu razumu, da jih kot take lahko obsodi vsak pameten človek.

Toda ostanimo pri doktorjih! Vedó li res ti vse, in je li vsak doktor res tudi doktor? Saj znamo predobro, da utegne v jednom in istem stanu biti takó velika razlika med ljudmi, da je dostikrat težko verjeti. Ta je to, in ta je tudi to, in gotovo bi se oni branil menjati svoje duševne zmožnosti s tem, dasi sta oba istega stanu. Mantegazza v svoji knjigi „Il secolo tartufo“ piše o potuhnenosti in laži vseh stanov; tudi doktorjem ne prizanaša, piše o njih takole:

„Lažnjivi so diplomí, ker razglašajo za doktorje toliko in toliko ljudij, kateri ne le da ne znajo učiti, ampak bi imeli nujno potrebo zopet učiti se. Lažnjivi so ti diplomí, ker je v družbi ljudij, ki so nevarni zastran svoje praktične nevednosti, in ki morejo nekaznovani zidati poslopja, katera zagrebajo ali zaukopujejo zidarje, dalje, ki morejo nekaznovani ubijati bolnike in uničevati najpravičnije pravde.*)

Navedla sem to zato, ker se drznem spregovoriti o nekih rečeh o nedotakljivi knjigi jaz, ki se ne morem ponašati z akademiško izobraženostjo, ampak samo hvaliti Boga za zdrav razum in občutno srce.

Dá, baš zadnje je, ki me sili in vodi k temu spisu, nesebično srce je, ki mi pravi, da res ni za narod ta, ki nam pobija vse, kar je narodu sveto.

Ko sem uže govorila o tem, reklo se mi je s porednim smehom: „Vi ste hudi na dr. Mahniča, ker je pisal, da bi bilo treba odrezati jezike vsem ženskam“. „Ne“, odgovorila sem jaz, „rajša vidim, da piše v vsakem zvezku svojega izdanja samo o ženskah, in piše naj samo o nas, le da pusti naše ubogo slovstvo na miru“.

Po njegovem morali bi mi zažgati i Prešerna, Stri-

*) „Bugiardi i diplomí, perchè proclamano dottori tanti e tanti, che ben lungi dal poter insegnare, avrebbero imperioso bisogno di sapere e di ristudiare. Bugiardi, perchè versano nella società tanti uomini pericolosi per la loro ignoranza pratica e che possono impunemente fabbricare case, che seppeliscono i costruttori e che possono impunemente uccidere i malati e rovinare le cause più giuste“.

Jesmo li uvjereni stalno i tvrdo, da nam je doći do duševne slobode, ako hoćemo — —

Istarski kmet priča, Kraljević Marko da nije umro, nego da je samo usnuo te da će se prenuti — ali neće, dok u nas ne bude duševne slobede.

TR.

tarja, Gregorčiča, Aškerca, Jurčiča, vse leposlovne spise v „Zvonih“, in skoro pride na vrsto še — Levstik. Kaj nam ostane potem? Kaj naj čita potem razumništvo slovensko ki ima takó še vedno premalo?

Vsa čast našemu Trubarju — ne? Trubarju ne! — vsa čast slovničarjem našim od Bohoriča do Janežiča, čast neumornim možem, ki so iskali zaklad slovenskih besed za slovarje od Gutsmana do Pleteršnika, čast vsem trudoljubivim možem, ki so slovenili sveto pismo, pisali katekizme in molitvene knjige od Dalmatina do Hrena, od Ravnikarja pa do Jerana in Volčiča; slava pevcem našim i preblagemu Slomškemu, Ledinskemu, Tomanu, Umeku, Orožnu; hvaležen spomin vsem tem možem, a plodovi njihovih vil niso in ne morejo biti nam dovolj.

Dajajte izobraženi mladini samo spise navedenih mož, in naveličana segala bode hlastno po tujih slovstvih, ki jej bodo v večo zabavo, in iz katerih se more tadi več naučiti.

Zato moramo imeti slovstvo za vse stanove in starosti, in najlepše spise podali so nam baš možje, katere obsojuje dr. Mahnič na dno pekla. Kako lepi so in koliko so koristili Stritarjevi: „literarni pogovori“; kakó se divimo Jurčiču, ki nam predstavlja svoje junake, kakoršnih vidimo in srečujemo v resnici v življenju, kaj so nam mile pesni Gregorčičeve, in kaj nam je jedini epik naš Aškerc!

In odslej naj bi ne bilo vsega tega nič! Kje bi bili mi sedaj brez tega?

Bili bi ob času pred Stritarjevo dobo, in veliki Prešern naš plesnel bi nepoznan v kaki redki hiši med zarjavimi papirji, mi pa bi se ogrevali in napajali tujega duha in tujih slovstev. Zakaj želi to dr. Mahnič? Ker navedeni možje so pisali pohujšljivo, protikatoliško!

Vem, da bode pripisoval nevednosti moji ali površnos ženski, ko mu povem, da sem čitala marljivo, prebirala knjige vseh teh mož, a da mi je še le: „Rim. Kat.“ odkril mesta, kder bi se mogel kdo pohujšati.

Pred sabo imam kritiko o Jurčiču. „Rimski Katolik“ sam priznava, da je odmeril Jurčič vsakemu junaku svojemu primerno kazen za greh; vsak, kdor se je pregrešil, kaznoval ga je Bog, se ve da posredno, kakor hoče „Rim. Kat.“

Greh pa, ljubezen samo, opisal je sladko, ker toliko opevana ljubezen mora biti res sladka, in ko bi opisoval, kaj sta bila nesrečna o prvem grenkem poljubu — smejal bi se mu svet. Saj pot, ki vodi v pogubljenje, je lepa in široka, in le za to napravi kazen več efekta in zadene člo-

veka tem britkeje po blaženih, sladkih trenutkih, v katerih je mislil, da je popolnoma srečen.

Po krivem navaja „Rim. Kat“. Vidin samogovor „(R. K.“ 1892. str. 230) med krivi idealizem. Koliko zgledov imamo, — in imam jaz jih pred očmi, ko to pišem — ko so roditelji takó rekoč prodali svojo hčer možu, katerega je ta jedva poznala, ker je bila premlada in neizkušena, da bi se mogla braniti; ali je stopila v zakon, kakor Vida, ne da bi vedela, česa je k sreči potreba. In če se je prigodilo lepi Vidi, da je bila navezana na moža, katerega je mogla le trpeti, a ne ljubiti, če se jej je prigodilo, da se je pozneje oglasila nedovoljena, a strastna ljubezen, prigodilo se jej je nekaj prav naravnega, a pokorila se je, in baš navedeni samogovor kaže v par vrstah vso njeno nesrečo, ves njen obup in kesanje.

„Oni človek, njegov znanec Paoli, moral je priti, da mi je povedal, česa pogrešam v zakonu, da mi je ukresal iskro, ki je dremala v meni, iz katere se je razpalila vroča strast, ki me je gnala v nebesa, pa pahnila me v peklo“

Ali je imela lepa Vida kaj srečnih trenutkov? Ne; vedno le nemir in strah, in resničnega kesanja črv glodal jo je takó dolgo, da je seznan njen mož vse, in kakšen konec, žalosten konec jo je doletel! Ni-li to dober zgled za vsako, ki bi jo hotela posnemati? Zgled pa tudi za one, ki oddavajo svoje hčere brez simpatij od obeh stranij — kajti to je vendar smešno, kar piše „Rim. Kat.“, da mora ljubiti svojega soproga v kljub telesni grdosti samo za to, ker vidi pod nesimpatično zunanostjo vendar le neumrjočo dušo“. Da se še Bog ni pomišljal zanjo umreti — kakor piše „R. K.“ — pomišljal se ni pač iz drugih vzrokov, ki ne spadajo v tako zvezo.

Če mi rečete, da ga mora ljubiti kljub telesni grdosti, zato ker je simpatičen, pripraven, priden, omikan in olikan, ker je umetnik ali talent, potem velja, a samo radi neumrjoče duše, to ni še bilo na svetu in ne bode še takó hitro! Pisati je lahko, pisati posebno tam v tistem semeniškem zavetju med samimi dobrimi svetimi ljudmi, a po tem pisanju ravnati se med svetom, to je mnogo težavnije, verujte!

Lahko je tudi kričati tam izza zidov nad vsakim stavkom, ki ne imenuje Najvišega bitja ali Sina človekovega, da je liberalizem, ko se ne vidi drugih potreb, drugih stokrat večih nedostatkov,

Vi vidite samo mrtve črke, katere pišejo naši „liberalni“ možje, in kričite, ker ne vidite drugega, a to je le Vaš strah — in ko bi bil liberalizem tudi v resnici to, česar se Vi bojite, škoditi bi ne mogel niti desetega dela tega, kar škodi ljudstvu našemu svet tako pokvarjen, da si Vi v Svoji svetosti morete jedva misliti. Poglejte na pr. v Tržaško okoličje, in povejte, kakovih ljudij dobite med slovenskim ljudstvom!

Kaj se Vam zdi, če sedem- ali osemleten otrok reče v šoli katehetu, razlagajočemu svete resnice: „To ni nič res, je rekel moj oče!“ In verujte mi, tega očeta niso pokvarili ne listi naši, ne knjige naše, katerih še vidi ne;

in če obrnete pogled v svet iz svojega tihega zavetja in ne samo tje gori, kjer je popolnost doma, razvidite kmalu da, če pišejo pisatelji naši realno, pišejo pač samo lepšo realnost, saj gorjé, ko bi jo opisali v pravi podobi!

Kaj, ko bi slišali takih pesnij, takih besed, kakoršnih niso zapisali vsi pisatelji naši, ki so Vam v strah! Saj se ob takih prilikah zgrozimo, in kako zgrozimo celó mi, ki beremo „Edinost“, „Slov. Svet“, „Zvon“, in kar je od Vas prepovedanih listov!

A' propos! Vi takó kričite in svarite čitatelje Svoje pred navedenimi listi. Oprostite, to je za te čitatelje jako malo laskavo; mislim, da bi morali dovoliti, naj prebirajo zraven Vaše knjige vse druge liste ter potem sami sodijo, kaj je resnica tam in kaj tukaj. Saj pišete sami, da je človeku treba unisliti uže iz mladega, da postane kedaj mislilj. Se ve da, kdor ne prebira drugega razven „Rimskega Katolika“, priseže na to in strinja se z vsemi Vašimi mislimi. Saj je to pa tudi najkrajše in najlaže delo.

No da se vrnem k predmetu!

Semkaj, semkaj je treba obrniti se, svariti preprosto ljudstvo z glasom in s spisi, saj mu ne preti nevarnost od slovenskega liberalizma, ampak od kod drugod!

Pomislimo malo, koliko zatega časa se izgublja od Vaše in Vam nasprotne strani s tem liberalizmom! Smejali se bode, ako Vam pravim, da bi baš Vi lahko mnogo koristili narodu našemu na drug način**); saj Svojlh somišljenikov ni Vam treba pridobivati; preprosto ljudstvo knjige Vaše ne čita, ker je preučena, osta'e, nasprotne inteligencije pa ne spreobrne.

Preprosto ljudstvo, to je materijal, kateri je treba prestrojiti, voditi, kateremu je treba poučnih spisov ter z besedo in z dejanjem obračati ga na pravi pot.

In glejte, tu se zopet srečava!

Vi ste takó proti narodnim društvom in čitalnicam, mi pa smo vneti za nje. Zgled Vam je zopet v Tržaški okoličji; v občini blizu Trsta se je nedavno ustanovilo bralno društvo, in možje, ki so prej posedali po krčmah ter s hripavim glasom igrali „Moro“, sedé zdaj tam za dolgo mizo držeč v žuljavih rokah slovenski list. Mladenci, ki so prej popevali najgrše pesni, plesali ob neprepovedanih in prepovedanih časih v zaduhli sobi, da ne rečem kleti — sedé sedaj v društvu in se vadijo na tamburicah. O tem se lahko preverite. Gani! me je ta pogled vsakrat, in vsakrat sem

***) Hvaležnišo nalogo n. pr. bi imeli ti gospodje, ko bi ustanovili poseben list za italijansko niže ljudstvo, sosebno Tržaškega mesta, ker je popolnoma zanemarjeno. Italijanskih duhovnikov ni, kakor trdi Trž. mestni svet, in zato naj bi se lotili slovenski svečeniki tega dela, ki so večji italijanščini. Ker dr. Mahnič in somišljeniki, kakor trdijo, delajo za slovenski narod, storijo s takim listom dobro krščansko delo ne le italijanskim množicam Tržaškim, Goriškim itd., ampak posredno tudi slovenskim, ker ital. živelj te vrste vpliva moralno neugodno tudi na slovenske množice. Gospodje, ki se ponašajo, da so s svojimi višimi pastirji v dotiki, bodo videli, da jih škofje, če se lotijo nasvetovanega dela, pohvalijo mnogo bolj, nego da s svojimi spisi hočejo zbegovati celó slovensko duhovenstvo. (Op. ur.)

se spominjala Vas in Vaše mrznje proti društvom. Ravno taka društva ustanavljati in podpirati bi morali med preprostim ljudstvom, da je odtegnemo od propada, in v to bi morali Vi pomagati, ne pa rušiti.

Še nekaj imam na srcu. V jednom prejšnjih zvezkov napadli ste tudi de Amicisovo knjigo „Cuore“ (Srce). Lepó Vas prosim! Ko bi bili deklé, reči bi Vam morala s Puškinom, da skrbite za ženina, ker se takó hudujete nad takó nedolžnim spisom:

Зачѣмъ кричишь ты, что ты — дѣва
На каждомъ дѣвственомъ стигѣ?
О вижу я, пѣвица Эва,
Хлопочешь ты о женихѣ.

„Cuore“! ali ne veste, da je doživel pisatelj uže 100 izdanj te svoje knjige? „Cuore“, ki je navdahnilo gospodičini Miklavčičevi srečno misel, da je je poslovenila, in ki je preloženo uže v toliko jezikov! „Srce“ Vam ni katoliško! Ali ne pravi Jezus sam, da ne ta, ki pravi: Gospod, Gospod. pojde v nebeško kraljestvo, ampak ta, ki spolnjuje voljo nebeškega Očeta njegovega? In kje najdete več ljubezni do bližnjega in do domovine, kje več vsmiljenja in ponižnosti, kje več spoštovanja do starih in nesrečnih ter ubogih ljudij, kakor baš v tej knjigi?

Sin Enrico, dasi imovit in izobraženega očeta sin, vabi vendar po ukazu očetovem svoje součence, tudi najrevnejše, k sebi. Domači sin sam mora očediti naslanjač, ki ga je pobelil ubogi zidarjev sin, da bi ta ne videl in se sramoval. In potem . . . pa kaj bi tu navajala, kar pozna vsak, če tudi na pol izobražen človek!

Res, ne glasi se vedno Bog in Kristus, a spolnjuje se v tej neprecenljivi knjigi bolje kakor nikjer njegova sveta volja. Kdor je pisal tako knjigo, in ta knjiga ni „publica“, kajti pripoveduje se, da so pisateljevi sini vzgojeni res po istih načelih; kdor je spisal to knjigo in baš takó nežno, takó srčno, tako idealno: „La vita militare“, biti mora dober človek. Dober človek pa tudi ponosen, da nosi taka, svoje vrste jedina knjiga njegovo ime, in ponosen mora biti narod, ki šteje med svoje tega plemenitega moža.

Njegova ljubezen do domovine! Če jo berem še tolikokrat, pretrese me, saj takó izražene ljubezni do nje pisal ni

še nikdor. Da jo je pisal v duhu, ki je nasproten kaki drugi državi, kdo mu more šteti v zlo? Kdo bi štel Avstrijcu v zlo, ko bi pisal proti sovražniku očetnjave svoje!

De Amicis! Tvoje ime ostane na veke, in ko bi ne bil spisal drugih del, ko samo „Cuore“! Radi beró otroci to knjigo, in gotovi smemo biti, da bi bil Bog resnično vesel, ko bi bili takó vzgojeni, saj bi delali le dobro in opuščali slabo.

Gospod doktor očita gospodičini Miklavčičevi masonski duh, zato, ker je knjigo poklonila možu, ki ima za novo slovensko slovstvo velikih zaslug, ter potem sodi, kak duh da veje med učiteljstvom in na državnih učiteljskih. Na učiteljskih, gospod doktor? Malokatera ostane še potem med svetom in drugimi skrbmi takó pobožna, takó rekla bi, — otročje nedolžna kakor na učiteljsču. Tudi jaz sem bila na takem učiteljsču, in kaj so nas učili tu protikatoliškega?

Rabile smo res Lindnerjevo pedagogiko, a razlagal nam o je po svoje dotični profesor, in to razlaganje zapomnile smo si me po njegovem! Kaj je drugega protikatoliškega tam? Da smo morale najmanj trikrat v letu k spovedi, da smo imele o Veliki noči „ekzercicije“, a vse to bilo je takó lepó z blagim, nepozabnim, vedno veselim, ljubljnim in spoštovanim, sedaj uže pokojnim svečenikom. Pazilo se je na vsako početje naše s prav materinskim očesom, in nikdar v štirih letih nisem slišala besede, ki bi bila proti veri.

Ustanoviti hočete — naj Vas stoji, kar hoče, — svoj katoliški preparandij; ne, to ne bode več preparandij, ampak semenišče, in iz njega prihajali bodo . . .

Bolj katoliških preparandij — saj iz teh nimajo priti duhovniki in redovniki, ampak posvetni ljudje — v sedanje dobi res ni lahko si želeti.

Pregledala sem zadnjih par zvezkov „Rim. Kat.“ in nisem mogla drugače nego da pišem svoje mnenje o nekaterih rečeh, o katerih morem soditi, ker so jasne dovolj. Vsa stvar o Jurčiču, o „Srcu“ in o slovenskem romanu potrebovala bi temeljitejšo, daljše razprave; kajti jaz sem pisala glavne misli in še te le kratko, ker — no, ker se bojim g. doktorja, in ker imam kot ženska drugih opravil.

Marica.

Ruske drobtinice.

Съ миру по нигѣ, голому рубѣху.

Tihomirov piše v svoji razpravi o „Duhovščini i društvu v sovremenem verskem gibanju“, in poudarja veliko kulturno nalogo učiteljstva, ako svojo zadačo dobro vrši v slogi z duhovščino.

Pod pokroviteljstvom velike kneginje Jelisabéte Teodórovne stoji društvo, ki daje v svojih delalnicah zaslužek o m i k a n i m ženskam. Ker se pa izdelani tovar ni prodajal dosti lahko, požrtvoval je neki N. I. Rěšetnikov sredstva za stalno izložbo, da tako občinstvo lahko vidi, kaj in po kakih cenah izdelujejo te o m i k a n e ženske.

Francosko naučno ministerstvo je odločilo uvesti v vseučilišča predavanje ruskega jezika. Za poskušnjo so uvedli predavanje ruskega jezika v razne Pariške liceje. Znano pa je, da se v „Col-

lége de France“ uže davno učé slovenski jeziki in literature, med njimi tudi ruski jezik in literatura.

Za Nikolaja I. je vladalo preverjanje, da je kmetijstvo steber državi. Za to so kmeta po možnosti podpirali, ali, da bodemo točnejši, vlada je podpirala kmetijstvo vsplah, velika in mala gospodarstva. Potem, ko so kmete osvobodili se je to žalibog nekako pozabljaló, in rusko „земледѣіе“, je jelo pešati negledé na novo ustrojena zemstva katéra so se pripravljala bolj za parlamentarizem, nego se bavila z gospodarstvom, t. j. s svojo pravo zadačo. Vlada pa je vse to mirno gledala. To je trajalo čez 30 let, in nasledek je bil, da se je poljedelstvo precej razstrojilo, a ne ojačalo, kakor so pričakovali teoretiki osvobojenja kmetov. Za to je vlada po-

skrbela, da so v zemstva prisle najboljše sile, ki imajo tudi veselje za gospodarska vprašanja. Tudi pripravlja vlada posebno ministerstvo poljedelstva, da dobi tako kmetijstvo svoj močen zastop v najvišjih krogih. Se ve da si pameten človek časov tlačanstva ne želi nazaj.

Ruski časopisi pišejo o koncu krize, ki je bila nastala vsled slabe lanske letine. Narod si je opomogel, a Moskovski tovarničarji in kupci dobivajo toliko naročil, da jih ne morejo izpolniti.

Izdajatelj „Gaulois“ J. Meyer pritožil se je sodniji „na klevetnik“, ki je trdil, da sta „Gaulois“ in nje lastnik vzela od zastopnika panamske družbe — mal podkup. J. Meyer se srdi, trdi, da tako malega podkupa niso vzeli, da bi to bilo nedostojno. Mosk. Véd. št. 330 t. l. ne čudijo se J. Meyerju, kakor se mu menda tudi v Parizu ne čudijo: „Pri nas, v varvski Rusiji“, pravijo M. V. sodnija take tožbe ne bi sprejela, mari bi državni odvetnik tožil takega tožitelja, a rusko občinstvo imelo za J. Meyerja le — prezir.

Ko je letos bil prof. Virchov v Moskvi, izrazil se je jako pohvalno o Rusih, njihovi ljubeznjivi gostoljubivosti in kulturnem napredku. Pregledaval je Moskovske klinike in druge bolnišnice ter je čudé se rekel, da jedino v Rusiji privatni ljudje zidajo cele klinike na svoja sredstva ter darujejo potrebna sredstva, da se vzdržujejo ti zavodi. Podobno žrtvoval je te dni Šelaputin v Moskvi,

sredstva, potrebna za jedno leto na ginekološki kliniki Snegiréva. Isti Sn. se je uže prej odlikoval z znatnimi žrtvami za blagor bližnjega.

Neki Lichtanski napisal je brošuro, kjer veli, da se Poljska reši le v tesni zvezi z Rusijo. Poljski časniki so molčali o tej izjavi: pač je niso odobraval.

Tudi „Mosk. Véd.“ št. 319 t. l (v podlistku) govore pohvalno o „Слав. Обзорник“. Ta časopis da ima nalogo seznaniti Ruse s slovanskim svetom, a Slovane z ruskim: „Kaj pa imamo bolje znati, nego o sebi in o Slovanih?“ Zanimanje za Slovane da je sicer nekoliko oslabeledo sedaj; to pa je naravno, ker je malo preje (pred in za rusko-turške vojne) bilo se razigralo z elementarno silo. In ker je bilo osnovano bolj na čuvstvu, nego na znanju, lahko se je ohladilo. Resno medseobno proučevanje dá najboljjo osnovo za stalno zanimanje med nami. Najvažnejša razprava zdi se podlistkarju (N. O.) spis V. J. Lamanskega: Tri mira; on odobrava nazore, razvite v tej razpravi ter pristavlja, da je sedanje ohlajenje za slovanske zadeve gotovo le — začasno. Vsaj v znanosti se vedno bolj širi preverjenje, da ima slovanski svet tudi svojo kulturno zadačo. K temu smemo pač pristaviti, da ves smisel našega kulturnega razvitja kaže začetke samosvojnega kulturnega življenja, da je v slovanski kulturi najdragocenejše to, v čemur se kaže naše posebno samosvojno napredovanje, in da to tudi radi priznavajo nepristrani zapadni učenjaki. C.

Čitateljem o liturgiji rimske cerkve.

Letos smo v vsaki številki priobčevali nadaljevanje o zaglavju liturgije rimske cerkve. Druga tvarina nam je jemala prostor, da smo podajali le majhne odstavke; vendar smo v današnji številki završili bistveno vse, kar se dostaja tega zaglavja. Čitatelji imajo jasno pred seboj zgodovinski razvoj maše ali liturgije rimske cerkve v celoti in v pojedinih delih. Kar še dodamo v tem zaglavju, bode jako malo; najprej pride na vrsto odstavek o petju pri rimski maši, potem pa se ponové vse točke na kratko. Takó zvedó stari in novi čitatelji nekaj posebe, novi pa bodo razvideli iz malo odstavkov, o čem se je govorilo poprej.

Mi vemo, da je mnogim čitateljem jako težavna snov o zgodovini cerkvenih vprašanj, kakor jih razpravlja naš list. Slog pogostoma skrčuje na malo stavkov stvari in točke, za katere je drugod potreba celih knjig. Ali izobraženec, ki je vajen čitati pazljivo, more dobro umeti tudi slog teh razpravljanj, katera še posebe ob vsakem večem odstavku zaključujejo pojedine točke s primernimi, odločno jasnimi ponovitvami ali rekapitulacijami.

Predočena vsebina liturgije rimske cerkve je važna za vse izobražence slovenske, za bogoslovce posebe, za omikance pa v obče; svečeniki morejo iz lastne skušnjé potrditi, da takih razprav niso čitali, in naj so kupili še toliko knjig, razpravljajočih take snovi, in kar je odločilno važno, oni imajo pred seboj kritiški razgled vsega, kar jim je vedeti na to stran. Izobraženci slovenski v obče, kateri so vsi rimsko-katoliškega izpovedanja, morejo s temi razpravami umeti razvoj in pomen pojedinih delov rimske maše takó, kakor vsak teolog naše dobe, in to ni le nekaj, ampak še posebne vrednosti v pogledu na sedanje obče razmere na Slovenskem. Po slovenskih zemljah se namreč v novejšo dobo širi posebne vrste katolicizem pod imenom rimskega katolicanstva. Duhovniki, ki niso imeli prilike, posebe baviti se s cerkveno zgodovino, ne morejo vselej iz last-

nega razsoditi, v čem da ima ta novi katolicizem prav, in v čem da nima prav, in je to toliko neugodniše, ko škofje vsaj na zunaj molčé k vsemu temu, kar se razpravlja ali trdi v „Rimskem Katoliku“ in „Slovencu“. In da se v prvem glasilu, katero se samo poštevaa zaresnim, trdijo često nauki nasproti katerim ni molčati zavednemu katoliku, je dokazal naš list tekóm poslednjih treh let, ko je kritiški zavračal trditve „Rimskega Katolika“, katere so tu pa tam v resnici gorostastne. Uredništvo „Rimskega Katolika“ je razkrilo, da se je lotilo vprašanj, za katera ni bilo nikakor zrelo; vsled tega je prišlo tekóm let v navskrižja samo seboj, a je zbegavalo svoje čitatelje do današnjega dne. Iz tega labirinta napačnih in celó škodljivih nazorov, naukov in protislovij je skušal „Slov. Svet“ kazati pravo pot doslej najbolj v tem, kar dostaja vere in cerkve, nekoliko pa tudi politike in njene taktike, kolikor poslednjo pristaši „Rim. Katolika“ napačno izvajajo iz napačnih njegovih premis. Zato pa je skušal isti „R. Katolik“ odvracati seobno duhovenstvo ravno od našega lista, da bi ne moglo soditi samo, kakó daleč so jo zagazili privilegovani „rimski katoliki“. S tem so poslednji odvracali ravno duhovenstvo ob dobiček, ki bi ga bilo imelo od cerkvenih vprašanj v našem listu. To je moralna škoda, škoda za cerkev in slovenski narod, kakoršne ni možno z lehka popraviti, a je rimski katoliki ne popravijo nikdar.

Ta škoda je za cerkev in slovenski narod toliko občutniša, ker posvetno naobraženstvo samo se ni dovolj zanimalo ali se ne utegne zanimati za taka vprašanja, kakor je to potrebno duhovenstvu. Vsled tega je prišlo posvetno naobraženstvo samo v stiske, ko je bilo narod in vero primerno braniti proti „rimskim katolikom“. Ta škoda in stiska se je videla seobno letos v pogledu na prirejevanje in po prirejenju I. katoliškega shoda, takó imenovanega „slovenskega“. Sad tega shoda se kaže v delovanju neke „Lige“, kakoršuo so zasnovali tudi na Češkem in drugod. Ta „Liga“ hoče

v smislu svojega „katicizma“ delovati med slovenskim narodom, podirati staro, širiti na Kranjskem zasajeni razdor in zbegavati tudi ob mejah slovenskih zemelj duhovenstvo in množice. Proti takim nameram je potrebno pred vsem primerno duševno orožje, in to orožje morajo znati bolje sukati sebosno ti, ki vodijo narod slovenski, bodisi množice, bodisi da narekujejo politiko in taktiko njeno našemu naobraženstvu. Uže zaradi tega priporočamo mi omikancem slovenskim, naj bi pozorno čitali in premišljevali cerkvena vprašanja v našem listu. To priporočamo gledé na uže zaključene razprave, kakor gledé na to, kar bomo še le priobčevali v našem listu. Jedino takó bodo mogli laže zasledovati krive nauke, ki se slovenskemu narodu vsiljujejo od privilegovanih katolikov tudi v pogledu na našo podedovano vero in narodnost.

Privilegovani gospodi ni prepuščati tega poprišča, da bi se sama sukala na njem, potem pa izvajala posledice, ki se raztezajo na politiko, javno, društveno in na vse narodno življenje. Da bi gospoda omejevala se na teologiška razpravljanja v lastno porabljenje, bilo bi tako delo na zunaj, nasproti narodu, bolj ali manj indiferentno, in kontrolo pri takem delu bi naš narod lahko prepuščal tem, ki imajo čuvati nad vero in cerkvijo. Ali to je ravno, da ta gospoda ne išče lavorik za odlikovanje na teologiškem polju, ampak da razpravlja po svoje verska in cerkvena vprašanja pred narodom in izvaja posledice za isti narod. Ker so pri takem delovanju brez kontrole od viših pastirjev, in ker vedó, da se naobraženci posvetni ne zanimajo zadostno za njih zasukavanje in preobračanje, uteče jim še laže mnogokaj, kar je protiversko, protikrščansko, protikatoliško, uže vsled tega, da jim želja gospoduje nad znanostjo in razumom. Ta gospoda se ne drži nobene logike in, kar se dostaje plitvih sofizmov, bi ona ne zaslužila lavorik ne le ne med poštemmi teologi, ampak niti ne med nekdanjimi grškimi sofisti. Množice pa je vendar z lehka zbegavati tudi s tako plitvostjo, in to vé ta gospoda in zato predržno greši po svojih listih in lističih. Da zbeguje tudi pojedine duhovnike, razvidno je iz tega, da nekateri delajo propagando za take *agitatorske* lističe celó z lece, obrekujoč druge domače skromne in poštene novine.

Mi pridemo polagoma do razpravljanj tudi politiških vprašanj, da označimo tudi politiko, kakor jo umeva ta gospoda. No sedaj priporočamo čitanje naše kritike o verskih in cerkvenih vprašanjih, in to tem bolj, ker se jednak boj, kakor na Slovenskem, kaže pri vseh zapadnih Slovanih, sebosno Čehih, in se hoče vsiliti tudi na Hrvatskem. Za tem bojem tičé za zapadne Slo-

vane nevarne namere, namere, katere imajo svoj izvor v zapadni diplomaciji, kakor smo to poudarjali uže mnogokrat.

Duhovenstvo v obče, kakor posvetno naobraženstvo zapadnih Slovanov, ima povodov dovolj, da čuje, da je na straži, da kontroluje te, kateri so slepi ali tudi zavestno orožje in orodje tem nameram. To orožje in orodje je treba pobijati najprej z duševnim protiorožjem ter zavračati krive izvode, spravljajoče narodno delo na napačne in celó pogubne poti.

Kdor ume uvaževati zgodovinske resnice, dobi mnogo krepkega orožja v zavračanje krivih naukov uže iz jedine naše razprave o zgodovinskem razvoju liturgije rimske cerkve; še večé orožje v pozitivnem smislu se nam prikaže iz *zgodovine cirilometodijske cerkve*, katero prične naš list l. 1893 *sebosno v pogledu na Jugoslovane in Slovence*. Gledé na cirilometodijsko cerkev so jo naši privilegovani rimski katoliki najbolj zabredli, kar je zabeleženo v nečasten spomin sebosno v letnikih „Rimskega Katolika“.

No, mi želimo, da bi se duhovenstvo ne dalo terorizovati, da bi ne sledilo slepo krivim naukom, kakor delajo nekateri, ampak da bi proučavalo stvari, katere so za vero, cerkev in narod važne, katerih pa niso imeli priliko razsledovati ali samo učiti se v bogoslovju ali pozneje. Le takó spozna naše častito duhovenstvo napake naših latinizatorjev in pomen tujih namer ter se konečno poprime zopet skupno narodnega dela, kakor je bilo nekđaj, in še z večó zavestjo, nego se je moglo goditi pred jedno generacijo, ko ni tuja diplomacija še razkrivala takih namer in se posluževala proti zapadnim Slovanom takih sredstev, kakor dandanes.

Ako se poveča zavest za pravo delovanje med duhovenstvom, pridobi uže s tem spoznanje tudi posvetnega naobraženstva; narodni inteligenciji je pa še sami posebe porabiti svojo pridnost v proučevanje vprašanj, katera so se nam nekaj vsilila po tujstvu, nekaj pa so vredna, da jih ne zagovarjamo uže zaradi tega, ker se imenujemo Slovani, in ker bi ne bilo častno, da bi mi ne poznali zgodovine cerkvene, sebosno kolikor se dostaje naše prošlosti in pravih teženj v sedanjosti. Pred vsem neodpustno bi bilo, v takih vprašanjih nevednim ostati tem, kateri so uže voditelji, ali kateri se sposablajo, da bi nekđaj vodili po pravih potih ves narod slovenski. No, zavest se širi, in, kakor se nadejamo, širila se bode še bolj tudi s pomočjo proučevanja tu mišljene cerkvene zgodovine.

Uredništvo „Slovanskega Sveta“.

Ogled po slovanskem svetu.

a) slovenske dežele :

„Slovanski Svet“, št. 24, ima 4 strani priloge in posebe „Kazalo“ za l. 1892. Lepe praznike in srečnejše novo leto Slovcem in vsem slovanskim narodom!

Našim volilcem! Pod tem naslovom so izdali člani hrv.-slovenskega nezavisnega kluba svoj program volilcem. Priobčimo ga v bodoče.

Celovski in Celjski magistrat sta dobila od notranjega ministerstva ukaz, sprejemati tudi slovenske vloge. To je velikodušne nemške nacionalce in liberalce razburilo takó, da so po dr. Steinvenderja hoteli provzročiti debato v državnem zboru. Ta poslanec je ob tej priliki čez noč zasledil,

da čl. XIX ni so izvršen, in da mu je treba dati specijalnih določeb. Poprej tega ni vedel, menda tedaj, ko so hoteli vtihotapiti zakon za nemški kot državni jezik. Nemške liberalne in nacionalne novine na zunaj slepe občinstvo s tem, da poudarjajo nemški značaj Celovca in Celja, v tem ko molčé, da ste te dve mesti v deželah, v katerih je tudi slovenščina deželni jezik, in se ministerski ukaz izrecno sklicuje na to določbo, katero obseza celó čl. XIX kot tak, torej brez specijalne njegove izvršitve.

„**Teharski plemiči**“, slovenska opera, peta prvokrat v Ljubljani, igrala se je s sijajnim vspehom. Odlikoval se je med drugimi ta večer operni pevec g. Nolli. Skladatelja

dr. Ipavca je po zaslugi odlikovalo občinstvo z ovacijami, on posebe pa igralce. Opera se bode ponavljala.

„Narodni dom“ bodo zidali slovenski rodoljubi v Celju. Tudi v Ljubljani se sedaj zaresno pripravljajo zanj. Silno potreben bi bil tudi v Trstu, potem v Gorici.

O Šimonu Gregorčiču, pesniku, je pri „jour fix-u“ v „Trž. Čitalnici“ 17. t. m. predaval prof. dr. Glaser. Pri uvodu in na koncu je opozarjal na novejšo 50 letno dobo razvoja slovenske literature, omenil veljake te dobe na raznih poljih literature; Sim. Gregorčiča pa je označil na razne strani, dokazujoč s citati iz njegovih pesnij ta označenja. Poudarjal je pred vsem njegovo ljubav do domovine, katere ni še nikdo poprej opeval tako krasno in globoko, „Ed.“ priobči to oceno celotno.

Božičnice ali slavnosti z božičnim drevesom, petjem in deklamacijami prirejajo tudi Slovenci; seosebno podružnice sv. Cirila in Metoda porabljajo to lepo priliko, da vabijo roditelje in njih otroke k tem večerom, kjer se obdarujejo ubogi otroci z raznimi potrebščinami, zajedno pa slišijo otroci in njih roditelji primerne besede v duševno okrepitve. V Trstu in okolici se narod udeležuje od leta do leta bolj teh božičnic, in je veselje, da imovitiši krogi izkazujejo svojo blagodarnost. Trst se je letos v tem pogledu seosebno odlikoval. Hvala dariteljem, delujočim odbornicam in udeležnikom!

b) Ostali slovanski svet.

Nadvojvoda Ferdinand d'Este je na ladiji „Elisabeth“ sredi tega meseca iz Tržaške luke odpotoval na daljnjo pot proti vstoku.

Državni zbor ima počitnice od 16. t. m. do srede januarija 1893. Proti koncu so govorili izmed Mladočehov dr. Kramar in dr. Kaizl, izmed Jugoslovanov pa prof. Šuklje, dr. Laginja, in govorili so še drugi poslanci. Odlomke nekaterih govorov priobčimo v bodočem letu, ker so važni na mnogo strani. Dr. Laginja je razpravjal stvari s Primorskega.

Nemška levica jo suka še vedno takó, da bi rada gospodovala še na dalje v državnem zboru, in kakor se čita, hoče se tudi grof Taaffe pogajati z njo, da bi si vstvaril večino s pomočjo zmernih strank, zjedinjenih po načelu „zmernosti“, kakor jo umeva nemška levica. Ta „zmernost“ je v resnici skromna; državno pravo naj se odloži, verska šola naj se umakne, in jedino to, kar posedajo Nemci, naj ostane. Krivica prejšnjih dob je ostala; ta naj bi trajala dalje! Slovenci poslanci so uže sestavljali večino, v katerih so glasovali z nemško levico. Radovedni smo, kakó se jim stvari „izjasnijo“ pa sedaj. Njim ni nikdar jasno; če jih nemška levica sama pahne od sebe, potem jim bode jasno.

Ustava avstrijska je bila dana 21. dec. 1867, torej pred 25 leti. „Nekdanja ustavoverna“ stranka se je po pravici prelevila, ker sedaj bi se morala sramovati, da je ona snovala to ustavo, a njenega najvažnejega člana (XIX). ni hotela izvršiti ves čas svojega vladanja, a se še danes protivi najbolj ravno ona izvršenju tega člana. Da slovanski narodi ne morejo slaviti take ustave, ki je v vitalni točki za nje ostala le na papirju, ume se pač samo po sebi.

Adolf Ivanovič vit. pl. Dobrjanskij, c. kr. dvorni svetnik, veliki slovanski dejatelj in učenjak, velezaslužni državnik avstrijski, rojak ogerskih Rusov, očak avstro-ogerskih Slovanov, stopil je v 18. dan dec. t. l. v d e v e t d e s e t o leto svojega življenja. Kljubu tej starosti je on še vedno čvrstega zdravja na telesu in duhu, in pri njem se izpolnjuje: Nulla dies sine linea. Bavi se še vedno z najtežavnimi vprašanji in deluje neumorno in nepretržno v zatišju v Innsbrucku, kjer uže nekaj let biva pri svojih ožih sorodnikih.

Vedno je želel videti srečne avstro-ogerske Slovane, zadovoljne vse narode naše države in krepko skupno cesarstvo. Previdnost izpolni mu to gorečo željo!

Klub avstrijskih narodnostij je na Dunaju imel te dni shod, na katerem je govoril dr. Vašaty. Opominjal je Dunajske Čehoslovane, naj bi se držali gesla: „Svoj k svojemu“. Rekel je, da opozicija češka še ni dosegla prave meje; v nedaleki bodočnosti da se Slovani avstrijski združijo v mogočen odpor proti skupnemu neprijatelju. Zunanja politika avstro-ogerska tudi ne more ostati na veke vkljena v trozvezi, in potem nastane lepša bodočnost Slovanov v Avstriji in s tem tudi češka.

Svetovar Hurban-Vajanský, sin pok. voditelja Jos. Hurbana, jeden najplodovitejših slovaških pisateljev in dejateljev, je bil te dni pred porotniki obsojen na jedno leto ječe, 300 gl. globe in 257 pravnih stvoškov. Ko so namreč imeli letos odkriti v Globokem na pokopališču spomenik njegovemu očetu, in ko je došlo k slavnosti mnogo naroda od daleč okolo, bilo je pokopališče obsedeno po žandarmih, in niti rodbini ni bil svoboden pristop k spomeniku. Narod bil je razburjen, a umevno je, da najbolj je to razžalilo rodbino in sina pokojnika. Zabeležil je on to postopanje v posebnem članku z naslovom „Hienizmus“; članek je bil rezek, a kazal je na dejstva barbarstva. Čez več mesecev so napravili Hurbanu tožbo, vsled katere so ga obsodili. Zagovornika sta bila dva in sta kazala na barbarske čine, seosebno pa na nedoslednost v prosledovanju slovaških in madjarskih novin. Evropa bode imela zopet snovi, da bode sodila o viteštvu madjarskem. V bodoče po izvorniku sporočimo več, a opominimo, da mučeništvo Hurbanovo ne bode na korist madjarski, svobodo narodov teptajoči stranki.

Književnost.

Zbirka zakonov, zadevajočih posle občinskega področja. I. Zvezek. Občinski red in občinski volitveni red z dodatkom drugih zakonov, tikajočih se poslov občinskega področja in z obrazci. Priredil dr. Ivan Dečko, odvetnik, dež. poslanec itd. V Celju, 1892. Tiskal in založil Dragotin Hribar. Str. VI. 368 oblika Manz-ovih izdanj). Cena 1 gl. 20 kr., vez. 1 gl. 50 kr. Tu je dr. Dečko priredil na slovenskem jeziku knjigo za štirskce Slovence, štirskce občine, pred vsem županstvom, da bi jo rabili kot pomoček za slovensko uradovanje. V ta namen je zbral vse dotične zakone, primerjal nemški in slovenski tekst ter je poslednjega povsod popravil na podstavi nemških izvornikov. Slovenski prevod deželnih zakonov je namreč jako popačen, takó, da ga je bilo umeti le s pomočjo izvornika. Zajedno je dodal „v pojasnjenje dvomljivih, prepirnih določb, rzsodbe upravnega in drž. sodišča, ter prilično število obrazcev“. Takó je pokazal pot slovenskemu jeziku v uradnice občinske, kjer so doslej uradovali za slovenske občine po nemški. Dr. Dečko si je s to knjigo pridobil veliko zaslugo za slovenski narod na Štirskem, in I. zvezek kaže, da ni še prenehal z delovanjem na tej poti. — Omenimo še da je itisk čeden, lep na močnem papirju.

Pověšchné české dejiny právní. Dr. Jar. Čelakovsky. V Praze 1892.

Materiali za sanitarneta etnografia na Bulgarija. Dr. Basanovič. Sofia. IV 184 str.

Материалу по археологии Россіи, издаваемые Импер. Археологическою Комиссією. Древности южной Россіи. (N. VII—IX.) Petrograd, 1891—1892.

Seznam knih a časopisu, které vlastním nákladem vydal J. Otto v Praze. „Literární oznamovatel“ č. 10.

Znano je, da nakladatelj Otto je velik svoje vrste podjetnik, ki zalaga knjige in časopise raznih strok. V tu navedenem „Seznamu“ je razvrščeno vse v abecednem redu; mi ga ljubiteljem češke literature toplo priporočamo.

„Живая Старина“. Периодическое издание. Подъ редакцію Предѣлательствующаго въ Отдѣленіи Этнографіи В. И. Ламанскаго. Выпускъ II. 1892. Vsebinska te knjige je: Очеркъ Русской діалектологіи. В. Сѣверно-великорусское, или окающее поднарѣчіе. Профъ. А. И. Соболевскаго. — Словарь русскаго языка. А. С-скаго. — Памятная книжка. А. С-скаго. — Харьковскій Сборникъ А. С-скаго. — Календарь. Вятской г. на 1892 г. А. С-скаго. — Zbior wiadomości do antropologii Krajowej т. XIII. Пр. II. — Listy z českých dějin kulturních. E. Пѣтухова. — Изъ старыхъ книгъ. В. Каллаша. — Обзоръ трудовъ по чешкой этнографіи за послѣднее десятилѣтіе (1880—1890). Ю. Поливки. — Игра со вьюномъ. Navedli smo nekoliko razprav pôročil in kritik iz tega zvezka (168 str.). — Выпускъ III: Бѣлорусское нарѣчіе. А. И. Соболевскаго. — О побратимствѣ и посестримствѣ. Очеркъ изъ обычнаго права Болгаръ. С. Бобчева. — Путевыя письма И. И. Срезневскаго къ матери его Еленѣ Ивановнѣ Срезневской (1839—1842). V teh pismih so

jako zanimivi podatki iz občega, družbinskega in literarnega življenja na Češkem. — Заговоръ отъ ружья (Тоб. губ.) С. А. Паткановъ. — Кушля, продажа скота; заговоръ отъ лихорадки; какъ окуриваютъ новотельныхъ коровъ. Побасенка (Нижегор. губ.) Ив. Мамакинъ. — Заговоръ отъ присухи. (Пермск. губ.) П. А. Шилковъ. — Игра въ тура. В. Можковъ. — Itd. Tudi ta dva zvezka kažeta obilo ne samo nabranega, ampak za znanstveno porabo urejenega gradiva iz narodnih govorov, običajev, melodij, itd. Цѣна II. knjigi je 2 r., III knjigi pa 1 r. 50 kop.

Чтенія о національных особенностяхъ характера и юридическаго быта древныхъ Славянъ. Историч. изслѣдованіе. Собѣстянскій. Charkov, 1892, str. 348.

Русская Библиотека 1892. Изданіе И. Н. Пелеха. Выпускъ X. и XI. Vsebinska: „Война и миръ“. Романъ Гр. Л. Н. Толстого (Стр. 337—476). Томъ II. S tem dvojnatisnim snopičem je završen znameniti roman Tolstega. Letos izide še 1 snopič te biblijotoke, katera priobčuje najboljša dela velikoruskih klasikov in stoji na leto 2 glđ. 40 kr. Naročnina se pošilja na adresu: Издательство „Русской Библиотеки“ во Львовѣ, Бляхарская улица, No. 13.

Vabilo na naročbo „Slovanskega Sveta“ za l. 1893.

„Slovanski Svet“ stoji z bodočo številko v svoje šesto leto, z istim neizpremenjenim programom, v isti obliki, z istim trdnim papirjem, a povečan za štiri strani v vsaki številki. Cena mu kljubu temu ostane dosejanja.

„Slovanski Svet“ stoji nepremično na stališču nacionalne avtonomije in stremi za izvršitvijo češkega, avstro-ruskega in hrvatskega zgodovinskega državnega prava; nepremična njegova taktika zahteva najprej izvršitev narodne in jezikovne enakopravnosti v smislu nacionalne avtonomije in še le potem izvršitev navedenih državnih prav, torej tudi hrvatskega, katero vključuje po zgodovinskih aktih, naposled po hrvatski Pragmatiški sankciji tudi Slovence.

Naš program teži po povratu cirilometodijske cerkve in staroslovenskega cerkvenega jezika tem zapadnim Slovanom, katerim je bil tekom stoletij odtegnen. Jednako dokazuje potrebo občeslovenskega jezika za slovansko znanstvo, v tem ko priznava občo rabo sedanjih slovanskih literarnih jezikov za ože potrebe vsakega slovanskega naroda.

V kulturnem pogledu poudarja in razpravlja svojstveno slovansko kulturo, da bi med Slovani, posebnostno zapadnimi, zopet oživela na podstavi kulturnih tradicij slovanska umetnost, umetna obrt, in da bi se obče gospodarstvo med njimi razvijalo v smislu svojstvenih gospodarstvenih oblik, katerih je nekoliko še ohranjenih.

Povečani prostor hoče l. 1893 odmerjati posebnostno leposlovju in literarni kritiki. Podajal bode poleg izvornih spisov slovenskih prevode krajših spisov izmed najboljših slovanskih del; odlomke teh del bode priobčeval tudi v izvorniku s tolmačenjem. Posebne črtice bodo seznanjale slovensko občinstvo z literaturno zgodovino rusko, češko itd. Životopisi literarnih mož bode obsezali označevanja njih del. Za vežbanje v čitanju cirilice odločimo tudi nadalje posebne vaje.

Poudarjamo, da kulturne stvari, posebnostno tudi pomen umetne svojstvene slovanske obrti bomo mnogostransko

razpravljali, in to bode važno še posebej tudi za tega del, da se tudi Slovenci vsaj duševno pripravijo za obisk češke narodopisne razstave l. 1894, za katero se ves češki narod pripravlja z vso zaresnostjo in marljivostjo.

L. 1893 pride na vrsto jako važna kritična zgodovinska razprava o cirilometodijski cerkvi med Jugoslovani in posebnostno med Slovenci. Ta pokaže, kakó slepo so na Slovenskem sodili takó zvaní „rimski katoliki“ o tej cerkvi in odgovarjajoči točki programa našega lista.

Mladi naraščaj bode vesel posebnostno razpravljanja o Kraljeviču Marku; na podstavi epiških pesnij se bodo razlagale posebnosti in svojstvenosti tega jugoslovenskega junaka, v katerem je nekaj odsev lastnostij, mišljenja in nazorov slovanskih plemen na jugu. S tem dobé Slovenci tudi pojem o lepoti in npravstveni vrednosti jugoslovenske narodne poezije.

Slovensko položenje in razmere slovenskega naroda bodemo kritiški razpravljali. Posebna vprašanja bodo zanimala posebnostno slovensko učiteljstvo, dijaštvo in ženstvo, na kar te važne dele slovenskega naroda opozarjamo uže tukaj.

Važne dogodke in delovanje po vseh slovanskih zemljah bodemo tudi nadalje zabeleževali in presojevali. Knjige in časopise vseh slovanskih narodov bomo navajali posebnostno v tej meri, kolikor govore dejanski o slovanski kulturi ali so ž njo v kakoršni si bodi zvezi. Vsekakor bode odslej književni kritiki odmerjeno več prostora. Naše literaturno, kakor v obče kulturno napravljeno ni ne partikularistiško, ne separatistiško, ono je slovansko, v soglasju s skupnim programom.

O separatizmu, ki se tu pa tam pojavlja med Slovani, bodemo posebej govorili, in tudi samo na jezik omejeni separatizem bodemo po njegovi vrednosti ali, bolje, neprimernosti pretresali. Na to stran bode sledila zaresna beseda tudi nekaterim slovenskim literatom in literarnim podjetjem.

Mnogo specijalno slovenskih vprašanj je takó rekoč

omejenega in privatnega pomena; o teh se bodo priobčevala posebna pisma.

„Slovanski Svet“, da bi ustregel raznim slovanskim založnikom in knjigarjem, prevzame od l. 1893. tudi inserate, zlasti za knjige in časopise vseh slovanskih literatur.

* *

Sotrudniki so nam ostali zvesti dosedanji, in oglašili se blagohotno še drugi. Sotrudniki „Slov. Sveta“ so Slovenci in drugi Slovani; oboji se žrtvujejo radostni našemu podjetju.

Oni in drugi rodoljubi so še posebe žrtvovali se tudi gmotno; vsem tem naša iskrena zahvala!

Naročniki naši so nam od kraja blagohotni; svojo naklonjenost nam izražajo še posebe ustno in pismeno; a svoje zadovoljenje izražajo nam prilično tudi ti, kateri čitajo po drugih potih naš list.

Ponavljamo pa tudi letos, da pri vsem priznanju našemu listu se je doslej uresničeval izrek: „Nemo in patria propheta“; rodoljubi slovanski po slovanskih oddaljenih zemljah so ga najbolj cenili, in čim bolj so oddaljeni slovanski narodi, tem bolj so ga ti hvalili. No godi se mu tudi na Slovenskem uže bolje; letos je bilo uže več listov, ki so omenjali „Slov. Svet“, in dva sta redno priobčevala vsebino pojedinih števil. Vsem iskrena zahvala!

Tu in tam so se izražale želje, da bi podajali več leposlovja, črtic iz slovanskih literaturnih zgodovin, životoispisov, pojasnjevali v več meri razne stroke slovanske kulture, poučevali mlajšo inteligencijo s posebnimi razpravami, itd. Ker pa nam je prostor preozek še za točke, kakoršne pretresamo stalno in redno, odločili smo se za povečanje lista v navedenem smislu; na rodoljubih je sedaj mnogo, da bomo mogli izvrševati novo namero; če poskusijo oni pridobiti novih naročnikov, bode to možno, drugače pa pretežavno. Pomisliti je tudi to, da dajemo list mnogim, ki so gmotno na slabem, ali brezplačno ali pa za jako ponižano ceno. V pogledu na take je uže več požrtvovalnih rodoljubov jemalo za se samo po 1 izvod, plačevali pa so in plačujejo po 2, 3 in več izvodov. Požrtvovalnost takih rodoljubov je nam potrebna in, kakor menimo mi, jako na svojem mestu. Tudi te vrste rodoljubov naša posebna zahvala, in želimo le, da bi dobili mnogo posnemalcev, ker s tem koristijo se sebsto še ne imoviti, duševno pospenjajoči se mlajši inteligenciji.

„Slovanski Svet“ se drži strogo in dosledno svojega programa; nezavisen od vsake sedanje stranke, presojuje točke programov raznih strank s stališča svojega programa. Takó se pripeti, da graja tu pa tam tudi take stranke, katere delujejo najsorodniše z njegovim programom.

„Slovanski Svet“ dokazuje, kako je prav za prav mednarodno in politiško položeno Avstro-Ogerske in njenih pojedinih narodov. On kaže na nevarnosti sedanje, za vse Slované in specijalno za slovanske narode našega cesarstva kritične in nekako prehodne dobe, v kateri se vse pripravlja za odločitev; on dokazuje, da ta prehodna doba deluje na odločitev osode slovanskim narodom. V narodnostnem vprašanju on načelno zmeta in obsojuje vsak oportunitizem, ki je sebsto sedaj na mestu le za drugovrstna, ne pa narodnostna vprašanja.

„Slovanski Svet“ kaže, da Slovani se rešijo in utrdijo jedino s pomočjo kulture, katera ima svoje korenine v njih prošlosti, in katera še dandanes razvija pri pojedinih teh narodih svojo neusahljivo in zajedno pravo tvorno silo. Ta sila se kaže v tradicijah cirilo-metodijske cerkve, nekoliko še v ohranjenih oblikah občega gospodarstva, potem v umetni obrti in svojstveni narodni umetnosti.

Nacionalna avtonomija je po našem programu prvi in najpotrebniši okvir za svobodno razvijanje jezika in narodnosti, torej tudi svojstvene kulture slovanskih narodov; izvršitev zgodovinskih državnih prav bi pa še bolj utrjevala to svobodo, sebsto z razpolaganjem večih materijalnih sredstev za obče kulturne namene.

„Slov. Svet“ ne postavlja interesov dežel nad interese narodov, narodi so njemu prve in najvažnejše individualitete, potem še le deželne; meje pojedinih dežel se v granicah cesarstva morejo tudi spremeniti, in so te spremembe v smislu nacionalne avtonomije celó potrebne, no ne zaradi dežel, ampak zaradi narodov. Ne v interesih dežel, ampak v interesih narodov, v krepkosti in zadovoljnosti teh narodov vidi naš list glavna uslovja za obstanek, kakor narodov, takó tudi države. A narodi morejo oživiti in okrepiti svoje sile jedino s pomočjo svobode za svojstveno kulturno delovanje.

„Svijetlom k slobodi!“ Tega gesla se bode naš list i nadalje držal ter stremil, da bi to svetlo svoje žarke razprostranjalo dalje in dalje. Kdor pozna naš list, ve, kaj to pomeni; no mi se nadejamo, da čitatelji naši bodo tudi l. 1893. z nami zadovoljni.

Prijateljem duševne svobode priporočamo „Slovanski Svet“.

„SLOVANSKI SVET“

izhaja na 20 straneh 10. in 25. dne vsakega meseca in stoji:

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „
Za ljudske učitelje, učiteljice in dijake:	
celoletno	3 glđ. 60 kr.
pololetno	1 „ 80 „
četrtletno	— 90 „
Posamične številke so po	— 18 „
Naročnina se pošilja uredništvu v Trst.	

F. PODGORNİK,
izdavatelj in urednik „Slov. Sveta“.

Opomnja upravnništva. Ponavljamo svojo prošnjo, da se poravnajo zaostale naročnine. Iz spoštovanja do naših naročnikov bi se nam protivilo, terjati posebe te, kateri so nam še kaj na dolgu. — Imamo na prodaj letošnje in ostale letnike, letošnje po običajni ceni, ostale pa po znižani ceni, namreč s poštnino vred po 3 glđ., učiteljstvu in dijaštvu pa po 2 glđ. 60 kr.

Oznanilo. Naprošeni smo objaviti naslednje: Vsi gospodje, kateri so po pokojnem g. Komelu pl. Sočebnanu, c. in kr. majorju v p. kot pisatelju dobili vojaške knjige v razprodajo, vljudno se pozivljejo, da kupnino ali ne prodane knjige odpošljejo vdovi Ida Komelkot dediču v Gradec, Gräzbachgasse 40; drugače bodo neljubo sodbeno terjani.

Popravki k 23. št. Str. 346 na levi 8. v. sp.: je d n a k o p r a v n o s t nam. jezikopravnost; 357 desna 24. v. zg.: R o m u n i j i, ondi 27. v. zg.: o r g a n nam. organ; st. 353 desna 23. zg. čitaj: „Tudi slike iz prirode“ n. Tudi prirodni spisi.

„SLOVANSKI SVET“ izhaja 10. in 25. dan vsakega meseca. Cena mu je za zunanje naročnike za celo leto 4 glđ. za pol leta 2 glđ. in za četrt leta 1 glđ. Za dijake in ljudske učitelje stoji celoletno 3 glđ. 60 kr., pololetno 1 glđ. 80 kr. in četrtletno 90 kr. — Posamične številke se prodajajo po 18 kr. — Naročnina, reklamacije in dopisi mu se pošiljajo F. Podgorniku v Trstu, ulica Farneto št. 44.

Štev.

V Trstu, 30. decembra 1892.

Letnik

Vabilo na naročbo „Slovanskega Sveta“ za l. 1893.

„Slovanski Svet“, politiški, znanstveni in leposlovní polumesečnik, stopi leta 1893. v svoje šesto leto. Izhajal je doslej na 16 straneh, a od novega leta izhajal bođe povečan na 20 stranih v vsaki številki. Oblika, veličina in papir mu je tak, na kakoršnem je tiskano to vabilo. Kljub povečanemu prostoru ostane cena listu i nadalje dosedanja.

„Slovanski Svet“ ima v svojem programu na slednje glavne točke: 1. nacionalna avtonomija; 2. zgodovinsko državno pravo; 3. povrat cirilometodijske cerkve zapadnim Slovanom; 4. občeslovanski jezik za znanstvene potrebe pri rabljenju sedanjih literaturnih jezikov za ože narodne potrebe; 5. slovanska kultura v umetnosti, umetni obrti in občem gospodarstvu.

Nacionalna avtonomija vključuje pravo izvršenje ustavno zagotovljene narodne enakopravnosti za vse narode Avstro-Ogerske; ona se torej uže sama po sebi obrača proti sedanjemu dualizmu in hoče dati vsakemu narodu kot takemu poseben juristiški organ ali zastop za vse narodne zadeve vsakega naroda posebe. Ona se obrača proti deželnim zastopom za narodne zadeve in je v tem pogledu proti vsakemu razširjenju deželne avtonomije.

Tudi taktično stoji nacionalna avtonomija na prvem mestu; še le po njeni izvršitvi pride izvršitev državnih zgodovinskih prav na vrsto. V Avstro-Ogerski so česko, rusko in hrvatsko pravo; poslednje vključuje po zgodovinskih neporušnih aktih, naposled po hrvatski Pragmatiški sankciji od leta 1712. tudi Slovence.

Cirilometodijska cerkev obseza obred in staroslovanski obredni jezik. Za razvoj slovanskega znanstva je potreben skupen literaturni jezik uže zaradi gmotnih podstav, katere so pri pojedinih slovanskih narodih, razun ruskega, preskromne, nezadostne.

Slovani imajo tradicije in ostanke svojstvene umetnosti, umetne obrti in svojstvenih oblik v občem go-

spodarstvu, sosebno kmetijstvu. V teh tradicijah in ostankih so korenine in podstave za nadaljnji razvoj slovanske kulture, in na oživljenje te kulture deluje „Slov. Svet“.

Leta 1893. razkrije list v posebni važni kritični razpravi zgodovino-cirilometodijske cerkve med Jugoslovani, sosebno med Slovenci.

Povečani prostor polnil se bođe zlasti z beletristiko in kritiko o njej. Le najmanjši del tega prostora se odmeri slovanskim leposlovnim proizvodom, veči del pa najboljšim umotvorom znamenitih pisateljev drugih slovanskih narodov. Ti umotvori se podajo ali v odlomkih izvornikov s tolmačenjem ali pa v prevodih. Kritika se bođe v tem oboru raztezala na razne strani. Životopisi slovanskih pisateljev, črtice literaturnih zgodovin (češke, ruske i. dr.) bodo uže sami po sebi obsezali mnogo kritike, katera bođe vodila k čitanju primernih in vrednih del.

Leta 1893. bodo se razpravljale tudi jugoslovanske junaške pesni, s posebnim ozirom na Kraljevića Marka, ki se bođe označeval na podstavi odlomkov epiških pesnij. Takó se bođe razkrivale estetiške in нравstvene posebnosti jugoslovanskih narodnih pesnij. Pojedine pesni ali prozajični odstavki bodo se i nadalje priobčevali za vežbanje v cirilici, zajedno tudi v slovanskih jezikih.

„Slovanski Svet“ bođe poštevval slovenske razmere in pri teh razpravljaj tudi taka vprašanja, ki se dostajejo slovenskega ženstva, učiteljstva in dijaštva.

Gospodarska vprašanja, kolikor so aktuvalna na Slovenskem ali med avstro-ogerskimi Slovani, pretresal bođe posebe.

Slovenske stvari ožega obsega in pomena razgovarjal bođe zlasti v obliki pisem.

Za ruska poročila ima list stalno zaglavje „Ruske drobtinice“, med katerimi se zabeležujejo raznovrstni dogodki, predmeti in pojavljenja, sosebno tudi literaturna. Za opisovanje dogodkov drugih slovanskih zemelj skrbé dopisi; zaglavje „Ogled po slovanskem svetu“ pa

v prvem oddelku poštevava zemlje slovenske, v drugem pa ostali slovanski svet. Razmere in dogodki se tu za jedno presojujejo po važnosti in pomenu.

Naposled je v listu rubrika „Književnost“, kjer se navajajo knjige, ki govoré o slovanstvu, o prošlosti in kulturni zgodovini slovanskih narodov, in se navajajo taki slovanski časopisi, ki pišejo sorodno ali povoljno v smislu slovanskega kulturnega programa.

Sotrudniki niso le Slovenci, ampak tudi drugi Slovani, in so ti v prošlem petletju s svojimi spisi v „Slovanskem Svetu“ dokazali, da poznajo dobro predmete, ki spadajo v slovanski kulturni program. V kolo dose-danjih sotrudnikov so stopili še drugi, in med temi so tudi sotrudnice.

„Slovanski Svet“ se drži dosledno in strogo svojega programa, on ne pripada k nobeni ne slovenski, ne h kakí stranki drugih slovanskih narodov, pač pa deluje nato, da bi se vzgojila in vstvarila polagoma močna slovanska stranka s slovanskim kulturnim programom. Simpatiške pa so mu te doselanje stranke, katere naj-sorodniše in povoljno delujejo v smislu tega programa. Ker pa se ne drži še nobena teh strank popolnoma slovanskega kulturnega programa, dogaja se, da list tu pa tam graja celó te stranke, katere so mu drage in najdraže, in katere drugače zagovarja.

„Slovanski Svet“ dokazuje, kako je prav za prav mednarodno in politiško položenje, specijalno položenje Avstro-Ogerske in njenih narodov. On kaže na nevarnost sedanje, za vse Slovane in specijalno za slovanske narode Avstro-Ogerske kritične in nekako prehodne dobe, v kateri se vse pripravlja na odločitev; on dokazuje, da ta prehodna doba deluje na odločitev osode slovanskim narodom. On dokazuje, da slovanski narodi rešijo ali pa ne rešijo svojega nadaljnega obstanka, kakor se bodo sedaj pripravljali in vedli. Jedino na podstavi slovanskega kulturnega programa se morejo vspešno boriti, braniti in rešiti.

V medsebojnih bojih avstro-ogerskih Slovanov „Sl. Svet“ loči narodnostno od vseh drugih vprašanj; v narodnostnem vprašanju on načelno zameta in obsojuje vsakateri oportunistem, ki je sosebnó sedaj na mestu le za drugovrstna vprašanja, ne pa za narodnostno. Nacijonalna avtonomija je po našem programu prvi in najpotrebniši okvir za svobodno razvijanje narodnosti in jezika, torej tudi svojstvene kulture slovanskih narodov; važnost nacijonalne avtonomije in taktika zahteva, da postavljamo izvršenje zgodovinskih državnih prav na drugo mesto. Nacijonalna avtonomija podeli slovanskim narodom svobodo za svojstveno kulturno razvijanje, izvršena zgodovinska državna prava jim podelé poleg tega pa še povoljnih g m o t n i h sredstev za tako razvijanje.

„Slovanski Svet“ ne postavlja interesov dežel nad interese narodov. Narodi so njemu prve in najvažnejše individualitete, potem še le deželne; meje pojedinih dežel se v granicah našega cesarstva morejo tudi izpremeniti, in so te izpremembe celó potrebne, no ne zaradi deželnih, ampak zaradi narodnih interesov vsake narodne skupine. Ne v interesih dežel, ampak v interesih narodov, v krepkosti in zadovoljnosti teh narodov vidi „Sl. Svet“ glavna uslovja za obstanek, kakor narodov, takó tudi celokupne države.

Narodi morejo oživiti in okrepiti svoje sile jedino s pomočjo svobode za svojstveno kulturno delovanje. „Sl. Svet“ stremi za nacijonalno avtonomijo kot uslovjem za svobodno kulturno razvijanje, za kulturnim razvojem pa stremi kot uslovjem prave zaščite vsakega slovanskega naroda Avstro-Ogerske. Kulturni razvoj pa ima svoje podstave v tradicijah cirilometodijske cerkve, svojstvene slovanske umetnosti, umetne obrti in nekoliko v svojstvenih slovanskih oblikah občega gospodarstva. Vse te tradicije imajo še dandanes bolj ali manj tvorno silo v sebi in so torej prava vzgojilna narodna sredstva slovanskih narodov v obče. Te tradicije predočevati in razpravljati, je glavna zadača v kulturnem programu, katerega se drži „Slovanski Svet“. On deluje torej za politiško svobodo potom nacijonalne avtonomije, oziroma državnih zgodovinskih prav, v tem okviru pa za duševno svobodo s pomočjo slovanskega kulturnega programa. „Svietlom k slobodi!“ je po takem geslo, katerega se bode „Slovanski Svet“ držal i nadalje in bode stremil, da bi to svetlo svoje žarke razprostranjevalo dalje in dalje. S tem občim in glavnim stremljenjem priporočamo „Slovanski Svet“ Slovincem in drugim Slovanom, specijalno pa vsem prijateljem duševne svobode.

„SLOVANSKI SVET“

izhaja na 20 straneh 10. in 25. dne vsakega meseca in stoji:

za celo leto	4 gold.
za pol leta	2 „
za četrt leta	1 „

Za ljudske učitelje, učiteljice in dijake:

celoletno	3 gld. 60 kr.
poluletno	1 „ 80 „
četrtletno	— 90 „
Posamične številke so po	— 18 „

Naročnina se pošilja uredništvu v Trstu.

F. PODGORNIK,

izdavatelj, lastnik in urednik „Slov. Sveta“ v Trstu.